

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Dopady globalizace na vybranou rozvojovou zemi

**The impacts of globalization on a selected developing
country**

Tereza Jindrová

Plzeň 2021

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Dopady globalizace na vybranou rozvojovou zemi“

vypracovala samostatně pod odborným dohledem vedoucí bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 5. 5. 2021

v. r. Tereza Jindrová

Tímto děkuji vedoucí mé bakalářské práce Ing. Haně Kunešové, Ph.D. za odborné vedení, trpělivost, cenné rady a ochotu, kterou mi v průběhu zpracování bakalářské práce věnovala.

Obsah

Úvod	7
1 Globalizace a její vývoj	9
1.1 Definice globalizace	9
1.2 Historie globalizace.....	10
1.3 Vybrané dopady globalizace	15
2 Rozvojové země	19
2.1 Vymezení rozvojových zemí.....	19
2.2 Klasifikace rozvojových zemí dle organizací	23
2.3 Vybrané dopady globalizace a jejich vliv na rozvojové země	25
2.3.1 Mezinárodní obchod a rozvojové země	25
2.3.2 Chudoba a rozvojové země	27
2.3.3 Migrace a rozvojové země	29
2.3.4 Mezinárodní cestovní ruch a rozvojové země	32
3 Latinská Amerika	35
3.1 Charakteristika regionu	35
3.2 Ekonomický vývoj regionu	36
3.3 Vybrané dopady globalizace a jejich vliv na region	38
3.3.1 Mezinárodní obchod a Latinská Amerika.....	38
3.3.2 Chudoba a Latinská Amerika	39
3.3.3 Migrace a Latinská Amerika.....	41
3.3.4 Mezinárodní cestovní ruch a Latinská Amerika	44
4 Brazílie	47
4.1 Ekonomický vývoj	47
4.2 Vybrané dopady globalizace a jejich vliv na Brazílii	50

4.2.1	Mezinárodní obchod a Brazílie	50
4.2.2	Chudoba a Brazílie	52
4.2.3	Migrace a Brazílie	54
4.2.4	Mezinárodní cestovní ruch a Brazílie	55
Závěr		59
Seznam použitých zdrojů		62
Seznam tabulek		68
Seznam obrázků		69
Seznam zkratk		70
Seznam příloh		71

Úvod

Globalizace je stále častěji používaným pojmem. Přesto neexistuje jednotná definice vysvětlující tento rostoucí fenomén. Víme, že globalizace nezasahuje jen do jedné sféry, ale naopak, v dnešním moderním světě ovlivňuje globalizace mnoho aspektů lidských životů. Globalizace může být například ekonomická, kulturní, společenská nebo politická. Tato práce se zaměřuje především na globalizaci ekonomickou. S rostoucím propojením světových ekonomik v rámci globalizace dochází k růstu celého světového hospodářství. I přes tento globální ekonomický růst žijeme ve světě nerovnosti, chudoby a masové migrace. Země, jejichž společným znakem často bývá vyšší míra nerovnosti, chudoby a celkové ekonomické zaostalosti, nazýváme rozvojové. Cílem bakalářské práce je charakterizovat a zhodnotit vybrané pozitivní i negativní dopady globalizace na vybranou rozvojovou zemi – Brazílii.

K dosažení uvedeného hlavního cíle jsou stanovené čtyři dílčí cíle:

1. definovat globalizaci, charakterizovat její podstatu a popsat její historický vývoj až do současnosti,
2. charakterizovat rozvojové země z historického hlediska až po současnost a podat teoretický rámec o jejich společných i odlišných znacích,
3. aplikovat teoretické poznatky o globalizaci a rozvojových zemích na konkrétní vybraný region, kterým je Latinská Amerika,
4. aplikovat teoretické poznatky o globalizaci a rozvojových zemích na konkrétní zemi, kterou je Brazílie.

První dva uvedené dílčí cíle se týkají teoretických východisek k danému tématu. Dílčí cíle č. 3 a 4 směřují k naplnění hlavního cíle práce.

Práce je rozdělena na čtyři kapitoly, nejdůležitější poznatky jsou shrnuty v závěru práce. První kapitola je zaměřena na globalizaci, její charakteristiku a vývoj. Důraz je kladen na porovnání definic globalizace více autorů a nalezení jejich společných i odlišných znaků. V rámci první kapitoly jsou zároveň stanoveny a charakterizovány vybrané dopady globalizace, na které se zaměřuje další část práce.

Druhá kapitola je zaměřena na rozvojové země, jejich definici, společné znaky a klasifikaci dle mezinárodních organizací. Zároveň je vysvětlený rozdílný přístup

mezinárodních organizací k vymezení rozvojových zemí a odlišnosti v jejich klasifikaci. V kapitole je také rozebrána problematika vybraných dopadů globalizace na rozvojové země.

Třetí kapitola je zaměřena na region Latinské Ameriky. V kapitole jsou uvedeny důležité milníky ekonomického vývoje Latinské Ameriky, je charakterizováno její postavení v rámci světového hospodářství a vybrané dopady globalizace na tento region.

Čtvrtá kapitola je věnována Brazílii. V úvodní části kapitoly je popsán ekonomický vývoj Brazílie a její postavení v regionu Latinské Ameriky a světovém hospodářství. Následně jsou v kapitole analyzovány vybrané dopady globalizace na Brazílii. Nejdůležitější poznatky jsou shrnuty v závěru práce.

Metodika práce

Při zpracování bakalářské práce autorka postupovala od obecné problematiky globalizace a rozvojových zemí ke konkrétní problematice Latinské Ameriky a dopadům globalizace na vybranou zemi – Brazílii. Teoretickým východiskem pro zpracování kapitol 1 a 2 bylo studium odborných zdrojů zaměřených na problematiku globalizace a rozvojových zemí. Autorka dále stanovila vybrané dopady globalizace, které byly následně rozebírány v každé z kapitol. Při zpracování kapitol 3 a 4 byly využity převážně zahraniční zdroje. Autorka sbírala, analyzovala a porovnávala kvalitativní i kvantitativní data k vybraným dopadům globalizace v Latinské Americe a Brazílii. Využila přitom poznatky získané při zpracování teoretické části práce v kapitolách 1 a 2. Následně s využitím metody syntézy shrnula nejdůležitější poznatky v závěru práce.

1 Globalizace a její vývoj

Globalizace je řazena mezi procesy, které zásadním způsobem ovlivňují jednotlivé subjekty světové ekonomiky i mezinárodní ekonomické vztahy.

„Globalizace – rostoucí integrace ekonomik a společností celého světa je komplexní proces, který ovlivňuje velké množství aspektů našeho života. Teroristické útoky na USA z 11. září byly jedním z aspektů globalizace. Rychlý růst a snižování chudoby v Číně, Indii a dalších zemích, které byly před 20 lety chudé, je další. Rozvoj internetu, komunikace a přepravy je další třetina. Šíření AIDS je součástí globalizace, stejně jako zrychlený vývoj technologií prodlužujících život.“ (Stern, 2001)

1.1 Definice globalizace

Těžko bychom hledali jednotný přístup k definování globalizace, protože prostupuje téměř všechny obory lidské činnosti a v důsledku toho se setkáváme s velkým množstvím různých interpretací. Cihelková a kolektiv (2009, s. 47) uvádějí, že globalizaci lze shrnout jako *„mnohoúrovňový proces dynamických změn, při nichž klesá význam geografické vzdálenosti, a naopak se zvyšuje propojenost a závislost světa.“*

Mezinárodní měnový fond (MMF) uvádí: *„Ekonomická „globalizace“ je historický proces, výsledek lidské inovace a technologického pokroku. Odkazuje na rostoucí míru propojení světových ekonomik, konkrétně díky pohybu zboží, služeb a kapitálu přes státní hranice. Pojem globalizace také občas referuje na pohyb osob (práce) a vědomostí (technologie) přes mezinárodní hranice.“ (International Monetary Fund, 2008, s. 2)*

Podle Jeníčka (2002, s. 10) *„globalizace tedy znamená, že trhy, investice a mezinárodní vztahy jsou stále méně určovány národními hranicemi.“*

Podle Fuchse (2010) představují obecné definice globalizace hrozbu, jelikož vidí pouze pozitivní stránky globalizačních procesů. To může vyvolávat dojem, že společnost nepotřebuje změnu a ani ji nelze změnit, podle Fuchse (2010) *„[...] takové formulace naznačují, že současná globalizace přináší zvýšení svobody a rovnosti, a to navzdory skutečnosti, že žijeme ve světě globální nerovnosti.“*

Žídek (2009) rozděluje teorii globalizace do dvou názorových proudů. První proud vysvětluje globalizaci jako kvalitativně novou, pokročilejší a komplexnější formu

internacionalizace. Termíny globalizace a internacionalizace se vzájemně často zaměňují, přestože nejde o synonyma. Globalizace je mnohem mladší fenomén než internacionalizace. Globalizace je pokročilejší forma internacionalizace umožněná pokrokem moderních informačních a komunikačních technologií, které nastaly v 90. letech 20. století a v důsledku těchto změn je svět nyní chápán jako jeden vzájemně propojený celek. Díky technologickému pokroku mohou podniky operovat po celém světě, tam kde je to pro ně nejvýhodnější z hlediska dostupnosti surovin, nákladů na výrobu a poptávky. (Kunešová, Kocourek, Bednářová, Cihelková, & Nový, 2014) K výše uvedenému Jeníček (2002, s. 31) uvádí: „*Globalizace je podporována liberalizací, a naopak globalizace urychluje liberalizaci.*“

Na druhé straně stojí druhý názorový proud, který vnímá globalizaci jako pokračující integraci trhů. „*Druhý názorový proud nepovažuje globalizaci za kvalitativně nový jev ve světové ekonomice, ale chápe ji jako dlouhodobý proces otevírání a integrace trhů zboží, služeb, kapitálu a práce v prostoru a čase*“. (Kunešová a kol., 2014, s. 27)

Vysvětlení počátku globalizace v pojetí druhého názorového proudu není jasné, někteří autoři řadí počátky globalizace až do pravěku, kde souvisí s rozsáhlou migrací při osidlování nových území, jiní považují za počátek globalizačních procesů období na konci 19. století. Společným faktorem u všech dalších názorů na počátek globalizačních procesů zůstává fakt, že globalizaci chápou jako součást starší či novější integrace trhů. (Jeníček, 2002)

Globalizace probíhá ve dvou základních rovinách: globalizace oficiální a globalizace skrytá a obtížně kontrolovatelná. Globalizace oficiální zahrnuje volný pohyb kapitálu, volný přístup k trhům, legální přenos informací apod., globalizaci skrytou a obtížně kontrolovatelnou představuje globalizace obchodu se zbraněmi, drogami, praní špinavých peněz, finančních podvodů apod. (Kunešová a kol, 2014)

1.2 Historie globalizace

Datovat začátek globalizace je stejně náročné jako globalizaci definovat, jelikož se názory autorů na počátky globalizace liší. Někteří autoři řadí počátky globalizace již do starověku či středověku.

Autoři Cihelková (2009) a Mezřický (2006) se společně ztotožňují s názorem, že se vznik globalizace datuje k druhé polovině 19. století.

Podle Světové banky (SB) je světový obchod měřen ve vztahu k světovému příjmu, tok kapitálu je zastupován zásobami zahraničního kapitálu v RZ k poměru k jejich hrubému domácímu produktu (HDP), migrace je prokazována počtem imigrantů do Spojených států. (World Bank, 2002)

Ke vztahu k výše uvedenému SB uvádí: „*Historicky před rokem 1870 nebyl žádný z těchto toků dostatečně velký, aby bylo možné používat termín globalizace.*“ (World Bank, 2002, s. 23).

SB (World Bank, 2002) a Cihelková (2009) dělí vznik globalizace na tři globalizační vlny.

První globalizační vlna: 1870–1914

První vlnu globální integrace způsobil pokles nákladů na dopravu doprovázený přechodem z klasické lodní dopravy na parníky a snížení celních překážek. Levnější a dostupnější doprava otevřela nové možnosti pro využití nové půdy. Nové technologie jakožto železnice vytvořily příležitosti pro pozemní vývoz a dovoz komodit. Cihelková (2009, s. 47) uvádí: „*První globalizační vlna (1870-1914), označována za období internacionalizace, se pak vyznačuje rychlým ekonomickým růstem, zvýšenou kapitálovou mobilitou, rostoucí otevřeností ekonomik a masivní migrací pracovní síly.*“

V období první globalizační vlny docházelo k velké migraci pracovní síly a obyvatelstva, v období první globalizační vlny emigrovalo 60 milionů Evropanů do Ameriky a Austrálie, přičemž jejich odchod měl trvalý charakter. Do roku 1914 vlády neukládaly téměř žádná omezení pro pohyb osob, a to umožnilo značný pohyb obyvatelstva. (Jeníček, 2002)

V nově osídlených oblastech byla úroda hojná, a to způsobilo vysoké příjmy. Odliv pracovní síly z Evropy způsobil ztrátu 11 % populace a zároveň zvýšení platů. „*Odhaduje se, že emigrace zvýšila irské mzdy o 32 %, italské o 25 % až 28 % a norské o 10 %. Odhaduje se, že imigrace snížila argentinské mzdy o 22 %, australské o 15 %, kanadské o 16 % a americké o 8 %.*“ (Lindert, & Williamson, 2001, s. 18).

Svět se v druhé polovině 19. století dělil na jádro (metropole) a periferie (kolonie). Západoevropské země vyvážely až 65 % objemu zpracovatelského průmyslu do kolonií a naopak 80 % primární produkce kolonií absorbovaly. (Cihelková, 2009)

Výroba zaměřená především na export nevyžadovala jen velké množství práce, ale i velké množství kapitálu. Před začátkem první globalizační vlny (k roku 1870) činil zahraniční kapitál kolonií pouze asi 9 % jejich příjmu. Zaběhlé postupy, jakožto nové finanční instituce a instrumenty potřebné pro fungování finančních trhů byly zkopírovány z již prosperujících metropolí a tyto nové postupy s kombinací vývoje telegrafu a komunikačních technologií umožnily koloniím proniknout na hlavní kapitálové trhy. Mezi instrumenty, které podpořily mezinárodní obchod, řadíme pevné měnové kursy (nulové kurové riziko) a volná směnitelnost měn za zlato (zlatý standard). Mundell a Harris (1999) uvádějí: „*Mezinárodní zlatý standard na počátku 20. století fungoval hladce, aby usnadnil obchod, platby a pohyby kapitálu. Platební bilance byla udržována v rovnováze při fixních směnných kurzech mechanismem úpravy, který byl téměř automatizován. [...] Systém poskytl světu vysoký stupeň peněžní integrace a stability.*“

Pro představu, během období 1. globalizační vlny byla přibližně polovina všech britských úspor směřována do zahraničí (Britské impérium bylo největší koloniální říší všech dob). Do roku 1914 se zahraniční kapitál kolonií zvýšil na 32 % jejich příjmů. Globálně se růst prudce zrychlil. Příjmy na obyvatele, které se za posledních 50 let zvýšily o 0,5 % ročně, vzrostly v ročním průměru o 1,3 %. Postupně se Austrálie, Nový Zéland a USA (všechny bývalé kolonie) staly nejbohatšími zeměmi světa díky exportu primárních komodit a importu pracovní síly, kapitálu a zaběhlých ekonomických praktik metropolí. (World Bank, 2002).

Konec první globalizační vlny se datuje k začátku 1. světové války a období po roce 1914 je charakterizováno omezením vzájemných ekonomických vztahů, kdy se země uzavřely a jejich primárním cílem se stala ochrana vlastních ekonomik. (Cihelková a kol., 2009)

SB (World Bank, 2002) i Cihelková a kol. (2009) uvádějí, že období od první světové války do konce druhé světové války (1914–1945) není zařazováno do první globalizační vlny ani následující, druhé globalizační vlny.

V tomto období vývoj technologie stále snižoval náklady na dopravu. Náklady na námořní dopravu se snížily během těchto let o třetinu. Rostoucí protekcionismus světových ekonomik stáhl mezinárodní obchod zpět dolů, zhruba na úroveň roku 1870 (začátek první globalizační vlny). Stejně tak se snížila míra migrace, Jeníček

(2002, s. 109) uvádí: „V letech 1914-1945 bylo z bezpečnostních důvodů stěhování omezeno. Mnohé země odmítaly přistěhovalce (včetně utečenců z hitlerovského Německa) z otevřeně rasistických důvodů. Americký Kongres schválil zákony snažící se zachovat rasovou a náboženskou skladbu země.“

Hlavním cílem protekcionistické politiky byl růst poptávky po domácí produkci zemí. Restrikce dovozů měla za následek pokles objemu světového obchodu a snížení kapitálových toků, což vedlo k prohloubení světové deprese a přetrvávající nezaměstnanosti v řadě zemí. Breinek (2005, s. 829) uvádí: „*Kapitalismus byl viděn stále více jako nespravedlivý, nestálý a neefektivní.*“

Mezi důsledky, které meziválečné období zanechalo, řadíme růst chudoby (výskyt chudoby se zvýšil opět na úroveň roku 1820 až 1870 a absolutní počet lidí, žijících v chudobě vzrostl o 25 % a celosvětový pokles ekonomického růstu o třetinu. (Breinek, 2005)

Druhá globalizační vlna: 1945-1980

Názory autorů na časové vymezení druhé globalizační vlny se rozcházejí. Cihelková a kol. (2009) datují druhou vlnu globalizace od roku 1950 do 1970, na druhé straně stojí SB (World Bank, 2002), která druhou vlnu globalizace datuje od roku 1945 do roku 1980. Přestože se časové vymezení liší, na událostech, které druhou vlnu globalizace doprovázejí se oba výše uvedené zdroje shodují.

Po skončení druhé světové války bylo založeno velké množství mezinárodních organizací a podepsáno velké množství dohod, které byly formovány za účelem ochrany ekonomik před další potenciální světovou válkou či jinou hrozbou. Dalším účelem byla lepší komunikace a spolupráce ekonomik. Mezi tyto organizace a dohody se řadí Mezinárodní měnový fond (MMF), Organizace spojených národů (OSN), Světová banka (SB), Severoatlantická aliance (NATO), Všeobecná dohoda o clech a obchodu (GATT) apod. Vznik GATT (1947) je považován za jeden z hlavních milníků liberalizace světového obchodu, jelikož snížení dovozních cel motivovalo a stále motivuje k mezinárodnímu obchodu. Snižování obchodních překážek bylo posíleno stále se snižujícími náklady na dopravu, mezi lety 1950 a koncem 70. let poplatky za námořní dopravu opět poklesly o třetinu.

Světová ekonomika po 2. světové válce prosperovala, což ale neplatilo pro celý svět. Druhá vlna globalizace byla velmi úspěšná pro rozvinuté tržní ekonomiky (RTE), nikoliv však pro rozvojové země (RZ). Zahraniční obchod mezi RTE byl zbaven překážek, zatímco opatření vůči RZ byla snížena jen u primárních komodit, které nekonkurovaly produkci RTE. Z výše uvedeného vyplývá, že RZ čelily velkým překážkám v oblasti průmyslových výrobků a byly odkázány především na vývoz primárních komodit. Tyto události vedly k prohloubení rozdílů mezi RTE a RZ. (Breinek, 2005)

V letech 1971-1973 došlo k uvolnění vazby národních měn na dolar v důsledku zrušení brettonwoodského měnového systému z roku 1944. Tato změna dovolila přechod k systému tzv. volně plovoucích kurzů, který platí dosud. Tyto změny vedly k vzestupu mezinárodních firem a jejich expanzi na nové trhy a za novými výrobními možnostmi, především v RZ. Důsledkem bylo prohloubení globalizačního procesu a vznik stále většího počtu nadnárodních společností. (Mezřický, 2006)

Současná vlna globalizace začala na přelomu 80. a 90. let a její silný rozmach byl umožněn především díky rozpadu centrálně plánovaných ekonomik. Dle Cihelkové a kol. (2009) lze za motor současné globalizační vlny považovat více faktorů. Mezi tyto faktory řadíme vznik nových technologií a nástrojů, jakožto počítačů, internetu a mobilních telefonů, což výrazně přispívá k snížení dopravních a komunikačních nákladů. Posílení konkurence v těchto odvětvích vede ke snížení cen za současného zvýšení kvality a rozsahu poskytovaných služeb.

Během současné vlny globalizace opět dochází k poklesu dopravních nákladů, kde největšího pokroku došlo v oblasti letecké dopravy. Zároveň dochází k dramatickému snížení nákladů na komunikaci. Mezinárodní obchod roste nejrychleji v oblastech, kde je zaznamenán největší pokles cen a stává se stále významnějším faktorem pro urychlení ekonomického rozvoje. Stále více roste význam směny meziproductů, obchody se službami, know-how a vědeckotechnickými poznatky. (Breinek, 2005)

Breinek (2005) dále uvádí, že v současné vlně globalizace se mezinárodního obchodu účastní stále více RZ, které díky rychlé industrializaci a vědeckému pokroku dokázaly poprvé ve své historii RZ proměnit hojnost pracovní síly v konkurenční výhodu, což jim umožnilo vývoz pracovně náročného zboží a služeb. Ne pro všechny RZ platí výše

uvedené a RZ, které neuspěly v účasti na mezinárodním obchodu, zažívají stále větší pokles příjmů a nárůst chudoby.

1.3 Vybrané dopady globalizace

Cihelková a kol. (2009, s. 50) uvádějí: „*Výčet kladů a záporů globalizace je velmi široký, přičemž jejich ocenění záleží na subjektivním přístupu. To, co někteří autoři vnímají jako pozitivní, mohou jiní vnímat negativně.*“

Mezřický (2006, s. 12) považuje za pozitivní stránku globalizace **růst objemu globálně obchodovatelného zboží**. Jeníček (2002, s. 89-90) k mezinárodnímu obchodu uvádí: „*Měřeno objemem dovozů a vývozu se světové hospodářství stává stále více propojeným v letech po druhé světové válce. Zánik překážek obchodu pomohl podpořit tento růst.*“

Ze statistik Světové obchodní organizace (WTO) z roku 2019 je patrné, že trend růstu mezinárodního obchodu pokračuje a světový obchod se za posledních 10 let (2008-2018) zvýšil o 26 %. (World Trade Organization, 2019)

Mezinárodní obchod představuje větší vývozy, které znamenají větší počet pracovních míst. Jeníček (2002, s. 89) upozorňuje na nepřesnost výše uvedeného a argumentuje: „*Veliká vývozní poptávka může u jednotlivé společnosti způsobit nárůst pracovníků, ale neovlivní celkovou zaměstnanost země, která je určena hlavně rychlostí rozvoje hospodářství bez nebezpečí inflace a mikroekonomických překážek jako daně, které odstrašují zaměstnavatele od najímání pracovníků či pracovníky od hledání práce.*“

K odbourání obchodních překážek přispěla dohoda GATT a následně WTO, která má k dnešnímu dni 164 členů. S růstem objemu globálně obchodovatelného zboží souvisí i růst konkurence a s tím spojené přínosy pro spotřebitele – tlak na růst kvality zboží a snižování cen. (World Trade Organization, 2021)

Globalizace povzbuzuje rozvoj a ekonomický růst původně RZ (zejména Jižní Korea, Tchaj-wan, Malajsie, Hongkong), které jsou dnes zeměmi s vyspělými ekonomikami. Další země, které se do procesu globalizace zapojily později, postupně začínají představovat ekonomické hráče globálního významu (Čína, Brazílie, Indie). (Mezřický, 2006, s. 12)

Za dopad globalizace považujeme i vznik a působení **transnacionálních korporací** (TNC). Jeníček (2002, s. 98) popisuje: „*Bylo by velkou chybou dívat se na TNC černobíle, považovat je jen za dobro, nebo naopak, vidět v nich jen zlo. Společnosti se*

stávají mnohonárodnostními různými způsoby a z různých důvodů. Jejich dopad na světové hospodářství nelze jednoduše určit.“

Dle Kunešové (2014) mají TNC velký vliv, slouží jako prostředek k prosazování globalizace, disponují obrovským materiálními a finančními zdroji, které jim umožňují investovat do výzkumu a vývoje v oblasti výroby a technického pokroku.

TNC disponují velkou ekonomickou silou, díky které mohou ovlivnit systém, ve kterém žijeme. Mají rozhodující moc v ekonomických otázkách, zejména v cenové politice a kvalitě produktů. TNC oslabují roli národního státu a zejména malé a střední, a především státy méně rozvinuté ztrácejí vliv na chod ekonomiky a jsou stále více odkázány na libovůli nadnárodních společností. (Mezřický, 2006; Urbanová a kol., 2014)

Důsledkem globalizace je i **vznik a rychlé šíření finančních krizí**. Podle Dvořáka (2008, s. 169) zahrnuje široký pojem „*finanční krize*“ následující specifické případy poruch finančního systému: krize měnová, krize bankovní, krize dluhová. Dvořák (2008) dále používá pojem systematická finanční krize, která zahrnuje projevy všech nebo většiny výše uvedených typů krize.

Jako příklad můžeme uvést finanční krizi způsobenou splasknutí nemovitostní cenové bubliny na podzim roku 2008 na americkém nemovitostním trhu. Tyto události způsobily zhroucení akciových kurzů, což ovlivnilo celý svět a tato finanční krize je právem nazývána globální. (Musílek, 2008). Dvořák (2008) označuje americkou hypoteční krizi za globální dluhovou krizi přecházející v krizi bankovní, měnovou a v recesi.

Samozřejmě s prohlubující se globalizací a provázaností jednotlivých částí světové ekonomiky dochází i ke stále silnější synchronizaci hospodářských cyklů v pozitivním smyslu – mezi ekonomikami se přenáší nejen recese a hospodářské problémy, ale i konjunktura. (Cihelková a kol., 2009)

Dopadem globalizace jsou i **globální problémy**. Dle SB (World Bank, 2006) lidstvo čelí stále více problémům, které nejsou řešitelné pouze jedním státem. Tyto problémy se týkají velkého počtu lidí na různých stranách národních hranic. Většina těchto problémů znepokojuje většinu zemí světa. SB (World Bank, 2006) uvádí: „*Změna klimatu, ptačí chřipka, finanční nestabilita, terorismus, vlny migrantů a uprchlíků, nedostatek vody, silná a zdánlivě neřešitelná chudoba – to vše jsou příklady globálních problémů, jejichž*

řešení vyžaduje spolupráci mezi národy.“ Problematika globálních problémů je velmi rozsáhlá, Jeníček (2003) uvádí například globální problém zadluženosti, chudoby, globální problém populační, potravinový nebo například nekontrolovatelné šíření epidemií, jako lavinové šíření epidemie AIDS v 70. a 80. letech 20. století, která zasáhla všechny vrstvy společnosti.

Jak je uvedeno výše, **chudoba** je řazena mezi globální problémy, není však jen ekonomickým, ale i společenským a sociálním globálním problémem. Jeníček (2003) rozlišuje chudobu relativní a chudobu absolutní. Relativní chudobu lze definovat ke vztahu k referenčním skupinám. Ačkoliv bude mít jednotlivec více než dostatečný důchod k zachování života, pokud je však jeho důchod nízký ve srovnání se zbývající částí společnosti, bude tento jednotlivec považován za chudého.

SB (World Bank, 2020) a Jeníček (2003) definují absolutní chudobu jako „*absolutní zhoršování postavení nejnižších důchodových skupin obyvatelstva, jako životní situaci, která je charakterizována podvýživou, negramotností a nemocemi, vymykající se jakékoli definici lidských podmínek důstojného života*“.

Humanitární organizace World Vision (2018) popisuje život v chudobě jako nemožnost dovolit si lékaře, elektrinu nebo dostatečné množství jídla. Rodiny žijící v chudobě nemohou často poskytnout dostatečnou výživu pro malé děti, potřebné množství pitné vody a žádné či malé množství hygienických pomůcek, což vede k šíření nemocí a ke zbytečné úmrtnosti. Děti žijící v chudobě si nemohou dovolit či vůbec nemají přístup ke vzdělání, tyto nevzdělané děti nejsou v dospělosti schopné poskytnout vzdělání svým vlastním dětem, což vede ke generačnímu cyklu chudoby.

Migrace osob je považována za dopad globalizace, který s sebou nese pozitivní i negativní stránku. Adamcová a kol. (2009) migraci popisují jako dlouhodobé překročení státních hranic a dlouhodobý pobyt na místě jiném, než je trvalé bydliště dané osoby-migranta. Hostitelské (cílové) země nazývají tento jev imigrace a z pohledu země původu migranta je tento jev označován jako emigrace. „*Rozdíl mezi počtem imigrujících a emigrujících osob přes hranice určitého geografického celku za určité časové období označujeme jako migrační saldo.*“ (Adamcová a kol., 2009, s. 274).

Jeníček a Foltýn (2003) migraci dělí na související s vojenskými konflikty (problém běženců) a nesouvisející s vojenskými konflikty (ekonomická migrace).

Podle Skopečka (2016) rozlišujeme ekonomickou migraci individuální, migraci masovou, migraci v rámci stejné civilizace a migraci napříč kulturami či civilizacemi. Migrace individuální s sebou nese největší množství pozitivních faktorů, jelikož na konkrétní pracovní trh přichází relativně malá skupina cizinců, a to s podobnými kulturními hodnotami a vzorci chování. Lipovská (2016) uvádí: „*Ekonomická migrace bezpochyby může mít pozitivní vliv na trh práce hostitelské země, ovšem jen za předpokladu, že je individuální a do značné míry řízená.*“ Podle Jeníčka a Foltýna (2003) vede trend snižování imigračních kvót k nezákonné migraci. Migranti se většinou usídlují ve velkoměstech, což vede k nekontrolovatelnému růstu městských center a velkých městských aglomerací, stejně tak ke globálnímu problému bezpečnosti.

Pohyb osob v rámci turismu řadíme též mezi dopad globalizace, vývoj mezinárodního turismu je neoddělitelně spojen s vývojem světové ekonomiky od počátku jejího zformování až po současnost. Podle Palatkové (2014) lze faktory globalizace vztáhnout i na mezinárodní turismus (služby turismu – ubytování a stravování, služby dopravní). Autorka uvádí: „*Díky rozvoji informačních a komunikačních technologií a rozvoji dopravy dnes nestojí v konkurenčním vztahu hotely v jednom státě či v jednom regionu, ale hotely na opačných stranách zeměkoule.*“ (Palatková, 2014, s. 45)

2 Rozvojové země

Jednotná definice RZ a jejich vymezení neexistuje. Různí autoři či mezinárodní organizace definují RZ odlišně. Stejně tak bychom těžko hledali obecně dohodnutá kritéria pro klasifikaci těchto zemí.

Za RZ se považují bývalé koloniální a polokoloniální země, které se po rozpadu těchto kolonií a polokolonií osamostatnily, avšak jejich koloniální minulost se stále projevuje na jejich ekonomické a společenské struktuře. Tyto země nedosahují v rozvoji výrobních sil a v hospodářských výsledcích celosvětového standardu. Důsledkem nižšího stupně ekonomického vývoje je nižší životní úroveň obyvatelstva. (Kuna, 2004)

Termín „rozvojové země“ (*developing countries*) se rozšířil ve světě od roku 1964, kdy byl poprvé oficiálně použit na prvním zasedání Konference OSN pro obchod a rozvoj (UNCTAD). Před tímto datem byl využíván pojem „zaostalé země“ (*backward countries*), „méně rozvinuté země“ (*less developed countries*) nebo „země zaostávající ve vývoji“ (*underdeveloped countries*). Ani jeden z těchto termínů nebyl přijímán ve všech zemích (zejména po 2. světové válce, po které mnoho z těchto zemí dosáhlo politické nezávislosti). (Adamcová a kol., 2009)

Kocourek (2014) navíc přidává termín „Třetí svět“, který byl používán především v období studené války a naznačoval nestrannou pozici RZ, které nechtěly být spojovány ani s kapitalistickým „Prvním“, ani se socialistickým „Druhým“ světem. Pojem „Třetí svět“ přestal být využíván po rozpadu centrálně plánovaných ekonomik („Druhého“ světa), kdy došlo k začleňování nově vzniklých tranzitivních ekonomik z části mezi RTE a z části také do RZ.

2.1 Vymezení rozvojových zemí

Adamcová a kol. (2009) vymezují tři základní hlediska charakteristických znaků RZ. Hledisko geografické, historické a ekonomické.

Geografické hledisko vymezuje tři kontinenty, na kterých se tyto země rozprostírají, a to Latinskou Ameriku (území od Mexika po Argentinu), Afriku (celý kontinent včetně ostrovních států) a Asii (včetně Oceánie, nezahrnujeme Japonsko, Nový Zéland a Austrálii). V případě asijského kontinentu mohou nastat pochybnosti, zda skutečně všechny země (kromě již vyloučených) patří do skupiny RZ. Faktor, který ovlivňuje,

zda je konkrétní země asijského kontinentu považována za rozvojovou či nikoliv je mimo jiné i pojetí těchto zemí – širší či užší (této problematice se věnuje v kapitola 2.2).

Z historického hlediska řadíme mezi RZ území, která v minulosti patřila do některé koloniální říše. Je důležité říci, že ne všechny dnes klasifikované RZ byly v minulosti kolonizovány. Rozlišujeme kolonie a polokolonie. Rozdíl mezi kolonií a polokolonií je takový, že polokolonie nebyly plně podřízeny metropolím, ale stále s nimi byly svázány nerovnoprávnými hospodářskými smlouvami, přičemž pro kolonie platilo naprosté politické podřízení metropolím a zároveň byl jejich povinností přesun bohatství a důchodů z kolonií do metropolí. Nejvýznamnějšími kolonizátory označujeme Velkou Británii, Španělsko, Francii, Portugalsko, Nizozemsko a Belgie. První bylo kolonizováno území Latinské Ameriky (LA). Kolonizace LA probíhala od počátku 16. století a kolonizátorem bylo Španělsko a Portugalsko. K dekolonizaci LA došlo již v 19. století, přesto koloniální doba LA trvala nejdéle.

Třetí hledisko, které Adamcová a kol. (2009, s. 18) vymezují, je **hledisko ekonomické**, ke kterému autoři uvádějí: „*Z hlediska ekonomického lze rozvojové země vymezit jako skupinu zemí, které při určitém obecném nazírání vykazují následující čtyři základní charakteristiky:*

- 1) *relativně nízkou ekonomickou úroveň (vyjádřenou ukazatelem HDP na obyvatele),*
- 2) *nesoulad mezi odvětvovou strukturou HDP a zaměstnaností,*
- 3) *sociálně ekonomický dualismus,*
- 4) *přetrvávající ekonomickou závislost na rozvinutých zemích ve vnějších ekonomických vztazích.“*

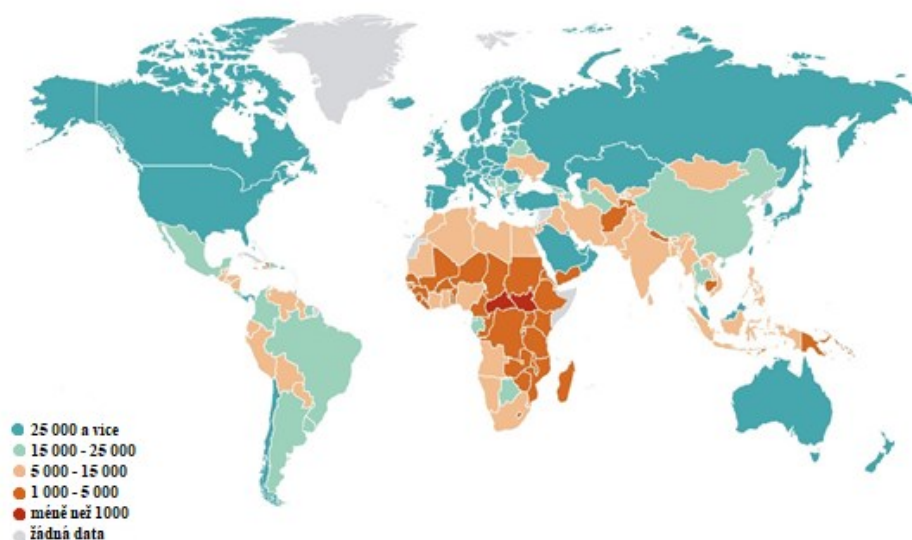
Pro zařazení do skupiny RZ, nemusí země vykazovat všechny výše uvedené znaky.

Ekonomická úroveň je nejčastěji měřena ukazatelem HDP na obyvatele. Dle MMF dosahoval průměrný HDP rozvinutých zemí za rok 2019 54 127 USD na obyvatele (měřeno v paritě kupní síly), zatímco v případě RZ dosahoval v tytéž roce 11 770 USD. Z výše uvedeného lze usoudit, že ekonomická úroveň RZ je ve vztahu k rozvinutým nízká. (International Monetary Fund, 2020a)

„*Pro příklad v roce 2009 si občan Burkiny Faso vydělal průměrně 510 USD s porovnáním k japonskému občanu, který si vydělal průměrně 37 870 USD ročně.*

Zatímco v Burkině Faso bylo 29 % dospělé populace gramotných a novorozené dítě mohlo očekávat, že bude žít 53 let, prakticky všichni dospělí v Japonsku byli gramotní a japonské novorozené dítě mohlo očekávat, že se dožije 83 let. Pro lepší pochopení těchto rozdílů ve společenských a ekonomických výsledcích lze země rozdělit do skupin.“ (Nielsen, 2011)

Obrázek č. 1 - Rozdělení světa dle ukazatele HDP na obyvatele v roce 2019 (v USD, měřeno v paritě kupní síly)

Zdroj: International Monetary Fund (2021), upraveno autorkou

Nesoulad mezi odvětvovou strukturou HDP a strukturou zaměstnanosti vysvětlujeme pomocí třísektorového modelu:

- První sektor – *zemědělství* (značeno A, z angl. agriculture) zahrnuje živočišnou a rostlinnou výrobu, rybolov a lesnictví.
- Druhý sektor – *průmysl* (značeno I, z angl. industry) zahrnuje těžební a zpracovatelský průmysl, stavebnictví, výrobu a rozvod elektrické energie, plynu a vody.
- Poslední, třetí, sektor – *služby* (značeno S, z angl. services) zahrnuje dopravu, obchod, bankovníctví, státní administrativu a ostatní služby.

Charakteristiku odvětvové struktury dané ekonomiky sestavíme seřazením těchto výše uvedených sektorů podle jejich podílu na celkové produkci a zaměstnanosti dané země. Výsledkem seřazení jsou tyto základní typy odvětvové struktury:

Tabulka č. 1 - Základní typy odvětvové struktury

ASI	tradiční struktura	společnost na nízkém stupni ekonomického rozvoje
AIS	vyšší typ tradiční struktury	
IAS	nižší typ industrializační struktury	dominantní podíl růstu sektoru průmyslu na odvětvové struktuře produktu, příp. zaměstnanosti
ISA	vyšší typ industrializační struktury	
SAI	přechodová struktura	součástí cesty vývoje prostřednictvím tzv, strukturální zkratky
SIA	moderní struktura / relativně pokročilá struktura	rozvoj moderních služeb

Zdroj: Adamcová, L. a kol. (2009), upraveno autorkou

Výše uvedené struktury jsou seřazené od nejnižšího stupně ekonomického rozvoje až po dosud nejvyšší stupeň. V dnešní době se všechny RTE, některé RZ a některé tranzitivní ekonomiky nacházejí ve skupině moderní struktury. Pro většinu RZ vedla cesta do skupiny moderní struktury skrze strukturální zkratku, která obsahuje pouze tři vývojové fáze: ASI – SAI – SIA na rozdíl od klasické cesty strukturálního vývoje, která obsahuje pět vývojových fází: ASI – AIS – IAS – ISA – SIA. (Adamcová a kol., 2009)

Adamcová a kol. uvádějí: „*V současnosti již většina rozvojových zemí vykazuje relativně pokročilou strukturu (SIA), který se však kvantitativně, tak i kvalitativně odlišuje od moderní odvětvové struktury rozvinutých zemí (SIA).*“

S výše uvedeným souvisí i třetí znak RZ, tzv. **sociálně ekonomický dualismus**, který znamená nesourodost dvou sociálně ekonomických sektorů (tradičního sektoru a moderního sektoru).

Posledním znakem RZ je jejich **závislost na RTE ve vnějších ekonomických vztazích**. Závislost RZ se postupně snižuje, hlavně díky stále se rozvíjejícímu obchodu mezi RZ navzájem. I přesto, že dochází k snižování závislosti RZ na RTE, toto snižování probíhá nerovnoměrně, a ne ve všech RZ. (Adamcová a kol., 2009)

Cihelková (2009, s. 209) k dělení zemí uvádí: „*Rozdělování zemí do jednotlivých skupin podle dosažené úrovně rozvoje je problematické a nutně musí počítat s velkým*

zjednodušením, které nereflektuje specifické podmínky a jedinečný charakter každé hodnocené země.“ Autorka dále uvádí, že RZ vykazují velké množství společných znaků. Mezi tyto znaky autorka řadí již výše zmíněnou koloniální minulost a s ní spojenou závislost struktury produkce na exportu několika surovin či polotovarů. Dalším znakem je dominance zemědělství ve struktuře ekonomiky a zaměstnanosti. Rozvojové ekonomiky jsou charakteristické vysokou mírou nerovnosti v distribuci příjmů a bohatství a zároveň je v těchto zemích vysoká úroveň kontroly ekonomiky ze strany centrální vlády. RZ mají historickou zkušenost s vysokou mírou inflace a často v těchto zemích dochází k finančním krizím a měnové kurzy jsou často fixovány či silně řízeny vládou. V řadě RZ se objevuje vysoká míra korupce a neregistrované šedé ekonomiky. (Cihelková, 2009)

Cihelková (2009) dále udává: *„Poskytnutá všeobecná charakteristika výchozích podmínek není úplná a rovněž není v plné míře odpovídající situaci v každé zemi rozvojového světa.“*

Rozvojové ekonomiky nepředstavují klasický model hospodářství, ale byly vytvořeny specifickými globálními ekonomickými silami. Velká část RZ byla včleněna do expandující světové ekonomiky tlakem, který přicházel především z vyspělých rostoucích ekonomik západní polokoule. (Cihelková, 2009)

2.2 Klasifikace rozvojových zemí dle organizací

Vymezení RZ podle hlediska geografického, historického a ekonomického uvedená v kapitole 2.1 nejsou dle Adamcové a kol. (2009) zcela přesná a v mnoha případech vyvolávají pochybnosti, zda daná země do skupiny RZ patří či nikoliv. K výše uvedenému Adamcová a kol. (2009) uvádějí: *„Přesnějším vodítkem pro identifikaci rozvojových zemí se tak mohou stát klasifikace mezinárodních organizací, které na základě vybraných ukazatelů rozdělují všechny země světa do určitých skupin.“*

Rozlišujeme dvě pojetí RZ, tzv. širší a užší. Na základě **širšího** pojetí je skupina RZ vymezena podle jediného kritéria a tím je ukazatel HDP na obyvatele. Výhodou širšího pojetí je jasně kvantifikovatelné zařazení zemí do jednotlivých skupin. Mezi nevýhody patří samotná volba základního ukazatele HDP na obyvatele, který nutně nemusí vyjadřovat reálnou ekonomickou rozvinutost země. Vyšší HDP může země vykazovat

v důsledku nahodilé události, která má jen krátkodobý charakter. **Dělení zemí podle širšího pojetí využívá MMF a SB.** (Adamcová a kol., 2009).

Na základě **užšího** pojetí je skupina RZ vymezena podle více kritérií. Užší pojetí na rozdíl od širšího pojetí nezahrnuje tranzitivní ekonomiky mezi RZ. **Užší pojetí využívá OSN**, která hodnotí země podle indexu lidského rozvoje (Human Development Index, HDI). Tento index je složený ukazatel, který zahrnuje tři samostatné dimenze hodnotící odlišné stránky lidského rozvoje – zdraví, vzdělání a životní úroveň. (Nováček, 2014). Mezi instituce OSN patří například Konference OSN o obchodu a rozvoji (UNCTAD), Organizace OSN pro průmyslový rozvoj (UNIDO), Hospodářská komise OSN pro Latinskou Ameriku a Karibik (ECLAC) a další.

Jeníček a Foltýn (2003) potvrzují výše uvedené pojetí. Autoři používají termíny „klasické“ pro užší pojetí a „nové“ pro širší pojetí, avšak podstata zůstává stejná.

MMF (International Monetary Fund, 2020b) dělí země světa do dvou skupin:

- 1) rozvinuté země (*advanced economies*)
- 2) ostatní formující se tržní a rozvojové ekonomiky (*developing and other emerging market economies*).

SB (World Bank, 2021a) dělí země světa do čtyř skupin:

- 1) země s nejnižším příjmem na obyvatele, 0–1025 USD
- 2) země s nižším středním příjmem na obyvatele, 1026–3995 USD
- 3) země s vyšším středním příjmem na obyvatele, 3996–12375 USD
- 4) země s vysokým příjmem na obyvatele, > 12375 USD

Země ze skupin 1, 2 a 3 označuje SB jako rozvojové a země ze skupiny č. 4 rozvinuté.

UNCTAD (2020a) (instituce OSN) řadí země do tří skupin:

- 1) rozvinuté země
- 2) transformující se země
- 3) rozvojové země

Tabulky obsahující rozdělení zemí dle MMF, SB a UNCTAD jsou obsaženy v přílohách A, B a C.

2.3 Vybrané dopady globalizace a jejich vliv na rozvojové země

Kapitola 2.3 charakterizuje a zhodnocuje vybrané dopady globalizace ke vztahu k RZ jako celku. Vybrané dopady globalizace jsou: mezinárodní obchod, chudoba, migrace a mezinárodní cestovní ruch.

2.3.1 Mezinárodní obchod a rozvojové země

Jak již bylo řečeno v kapitole 1.3, klíčovým prvkem globalizace je **expanze světového obchodu** odstraněním nebo snížením obchodních překážek. Mezinárodní obchod je považován za hnací motor růstu ekonomik. Obchod zvyšuje konkurenceschopnost dané země tím, že vede pracovníky k tomu, aby se soustředili na povolání, kde oni i jejich země mají šanci na konkurenční výhodu. Větší otevřenost dané RZ může také stimulovat zahraniční investice, které by byly potenciálním zdrojem pracovních míst pro místní pracovní sílu a mohly by přinést nové technologie – a tím podpořit vyšší produktivitu. Omezení mezinárodního obchodu a posilování protekcionismu v obchodní politice má nepříznivé důsledky pro zemi, která takovou politiku provádí. Proto na konci 80. let začalo mnoho RZ odstraňovat překážky mezinárodního obchodu, a to včetně asijských zemí (Asie byla v r. 1980 jedním z nejvíce uzavřených regionů). V 90. letech se také mnoho zemí bývalého východního bloku integrovalo do globálního obchodního systému. (International Monetary Fund, 2008)

Fajmon (2009, s. 17) potvrzuje výše uvedené: „*Pokud se podíváme na světový obchod, tak vidíme, že v posledních staletích byl motorem ekonomického růstu a zvyšování životní úrovně těch, kteří se do něj zapojili.*“

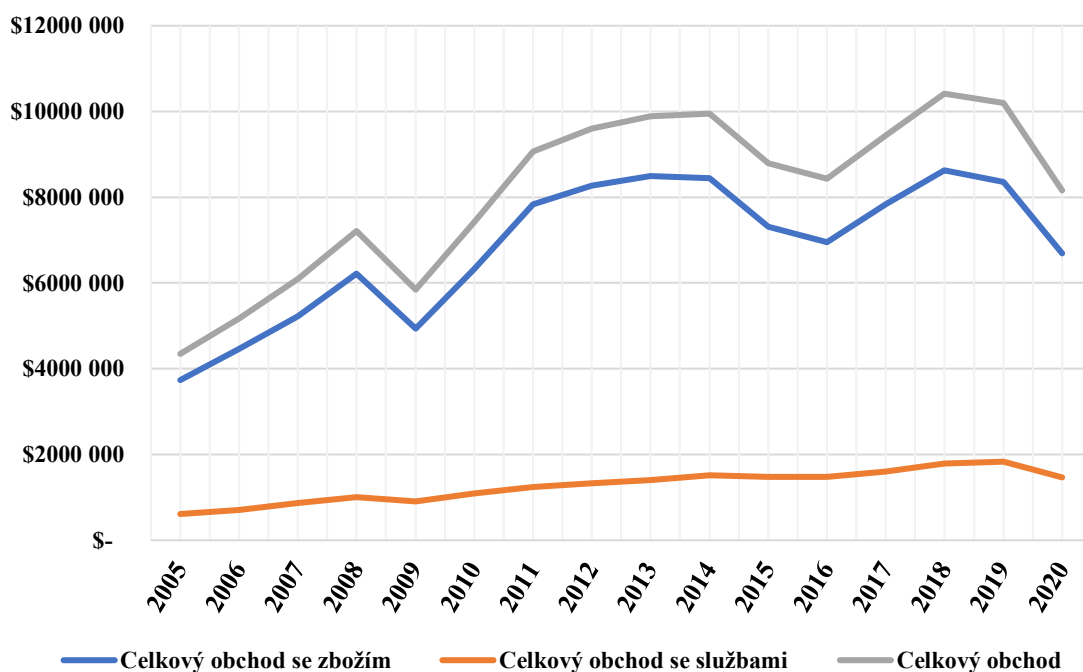
Současná situace rozvojových zemí ve světovém obchodu

Podle UNCTAD (2020b) po globální finanční krizi v roce 2008 a poklesu obchodu v letech 2014–2016 došlo v RZ od roku 2017 k výraznému oživení. Obchod se zbožím vzrostl s ročním tempem růstu 10 % v roce 2017 a 2018. Obchod se službami vzrostl v roce 2017 o 9 % a v roce 2018 o 11 %. Zatímco obchod se službami v RZ v roce 2019 pokračoval v růstu o 3 %, obchod se zbožím poklesl o 3,5 %.

V roce 2018 dosáhl celkový vývoz zboží a služeb RZ 10,4 bilionu USD a v roce 2019 dosáhl 10,2 bilionu USD. Obchod rozvojových ekonomik tak překročil 10 bilionů USD, což je úroveň naposledy dosažená v roce 2014. (UNCTAD, 2020b)

V roce 2020 došlo k poklesu globálního obchodu, protože právě probíhající pandemie COVID-19 narušuje ekonomickou aktivitu po celém světě. Tato narušení budou mít vážné důsledky pro nejzranitelnější ekonomiky, včetně rozvojových ekonomik a nejméně rozvinutých zemí (UNCTAD, 2020b)

Obrázek č. 2 - Trendy obchodu se zbožím a službami v RZ (miliony USD)

Zdroj: UNCTAD (2020b), upraveno autorkou

V důsledku pandemie nejvíce poklesl dovoz mezi lednem a červencem roku 2020 a to zejména dovoz paliv, vozidel a dílů vozidel, což je přímým důsledkem rozsáhlých omezení pohybu. Zboží, které vykázalo největší nárůst, zahrnovalo potraviny, léky a jiné zdravotnické výrobky a dále výrobky související s informačními a komunikačními technologiemi. Poptávka po těchto technologiích byla způsobena prudkým nárůstem teleworkingu a distančního vzdělávání. (UNCTAD, 2020b)

2.3.2 Chudoba a rozvojové země

Jak již bylo řečeno v kapitole 1.3, chudobu řadíme mezi problémy globálního rozsahu. Pro praktické účely zjišťování extrémní chudoby platí hranice 1,9 USD na osobu na den, hranice byla stanovena v roce 2015 Světovou bankou. Před rokem 2015 byla hranice extrémní chudoby 1 USD na osobu na den. Tato změna byla provedena v důsledku zvyšování životních nákladů, se zvyšováním těchto nákladů se zvyšují i hranice chudoby. Kromě hranice extrémní chudoby uvádí SB míru chudoby také pro dolní hranici středního příjmu, která je stanovena na 3,20 USD/den a horní hranici středního příjmu stanovena na 5,50 USD/den. (World Bank, 2020a)

Země s nejvyšším počtem extrémně chudých jsou sestupně Indie, Nigérie, Demokratická republika Kongo, Etiopie a Bangladěš. Tyto země jsou zároveň nejlidnatější země jižní Asie a subsaharské Afriky, což jsou dva regiony, které společně představují 85 % chudých na světě. (World Bank, 2019) Absolutní chudoba je však i problémem rozvinutých tržních ekonomik, chudoba je v těchto zemích způsobena především v důsledku nemocí a bezdomovectví. (Jeníček, 2003)

Podle Světového ekonomického fóra (WEF) cestou z chudoby byl a je trvalý ekonomický růst, který zůstává kritickou a hlavní hnací silou lidského rozvoje. Existují přesvědčivé důkazy o tom, že růst je nejúčinnějším způsobem, jak lidi vymanit z chudoby a zlepšit jejich kvalitu života. V nejméně rozvinutých, rozvíjejících se zemích je ekonomický růst zásadní pro rozšíření vzdělání, zdraví, výživy a přežití mezi populacemi. (World Economic Forum, 2019)

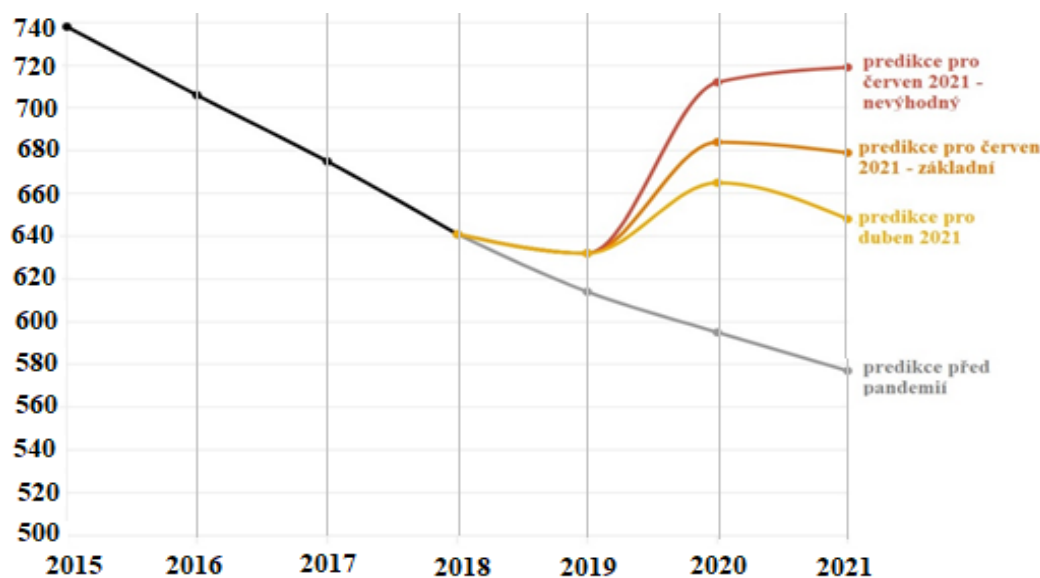
Současná situace v kontextu chudoby

V roce 2015 byla dle SB míra extrémní celosvětové chudoby 10,1 %. V roce 2017 klesla míra extrémní celosvětové chudoby na hodnotu 9,2 % světové populace, což odpovídá 689 milionům lidí žijících z méně než 1,90 USD na den v roce 2017. Na vyšších hranicích chudoby žilo v roce 2017 24,1 % světa z méně než 3,20 USD denně a 43,6 % z méně než 5,50 USD denně. (World Bank, 2019)

Míra celkové extrémní chudoby měla v posledních letech klesající tendence. Tyto tendence, jak SB predikovala na konci roku 2019, se po více než 20 letech nyní změnilo, a to v důsledku pandemie, která zasáhla celý svět.

„Téměř 25 let extrémní chudoba neustále klesala. Nyní, poprvé za generaci, se úsilí o ukončení chudoby setkalo s neúspěchem. [...] Předpokládá se, že nárůst extrémní chudoby od roku 2019 do roku 2020 bude větší než kdykoliv poté od doby, kdy Světová banka začala důsledně globálně sledovat chudobu.“ (World Bank, 2020b)

Obrázek č. 3 - Predikce absolutní chudoby v závislosti na pandemii COVID-19 (v milionech)

Zdroj: World Bank (2020b), upraveno autorkou

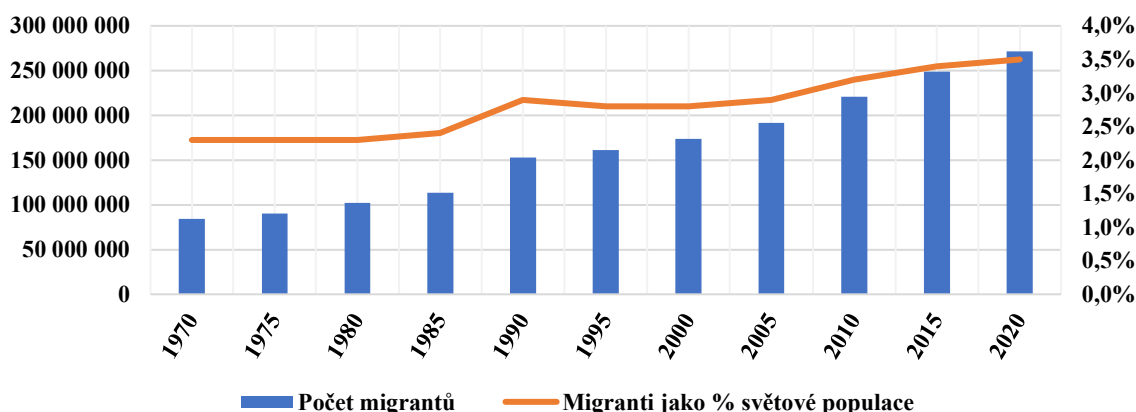
Obrázek č. 3 ukazuje klesající tendence absolutní chudoby v předchozích letech. Dále vidíme tři možné scénáře pro nadcházející měsíce roku 2021. Pro měsíc duben vycházela SB z aktuálních přírůstků. Predikce – základní – pro měsíc červen počítá s pokračováním stávající situace, naopak predikce – nevýhodná – pro měsíc červen předpokládá, že ohniska přetrvávají déle, než se očekávalo, což nutí udržovat nebo znovu zavádět opatření, což vede k růstu chudoby. World Bank (2020b)

V době psaní této bakalářské práce není jasné, jaký ze scénářů nastane, jak již ale vidíme z obrázku č. 3 z hodnot pro minulý rok 2020, chudoba se v důsledku pandemie zvýšila a ani jeden z predikovaných scénářů není pro situaci přívětivý. Pandemie, která zasála celý svět, má bezesporu fatální následky, které překazily plánované snižování chudoby do dalších let a zároveň již dosažené výsledky organizací poskytující rozvojovou pomoc. SB uvádí: „Nejnovější výzkum naznačuje, že dopady současné krize budou téměř jistě pociťovány ve většině zemí do roku 2030. Za těchto podmínek je dříve stanovený cíl snížit míru absolutní globální chudoby pod 3 % do roku 2030 nedosažitelný bez rychlých významných politických opatření.“ (World Bank, 2020b)

2.3.3 Migrace a rozvojové země

Migrace jako dopad globalizace byla vysvětlena v kapitole 1.3. Podle Mezinárodní organizace pro migraci (IOM) žilo v roce 2020 asi 272 milionů lidí v jiné zemi, než ve které se narodili, což odpovídá 3,5 % světové populace. Pro porovnání v roce 1980 odpovídala migrace 2,3 % světové populace a v roce 2000 odpovídala 2,8 % světové populace. Z výše uvedeného vyplývá, že množství osob žijící v jiné zemi, než ve své rodné se zvyšuje, ale jak ukazuje obrázek č. 4, nárůst je pozvolný. (International Organization for Migration, 2020)

Obrázek č. 4 – Počet mezinárodních migrantů 1970-2020

Zdroj: vlastní zpracování dle International Organization for Migration (2020)

Z výše uvedeného počtu celkových migrantů IOM odhaduje pro rok 2020 asi 164 milionů migrujících pracovníků, 25,9 milionů uprchlíků, 41,3 milionů vnitřně přesídlených osob a 3,9 milionů osob bez státní příslušnosti. (International Organization for Migration, 2020)

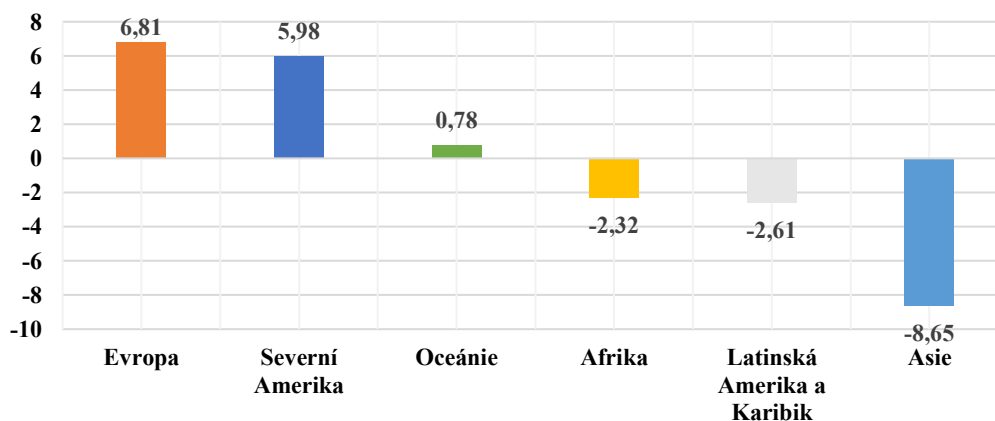
Skupina uprchlíků a vnitřně přesídlených osob se řadí mezi nucenou migraci. Nucená migrace zahrnuje osoby, které byly nuceny opustit místo svého pobytu v důsledku válečných konfliktů, klimatických změn nebo přírodních katastrof. Rozdíl mezi uprchlíky a osobami vnitřně přesídlenými je ten, že uprchlíci překročili hranici státu, zatímco vnitřně přesídlené osoby migrují v rámci státu. Další skupinou jsou nelegální migranti. UNCTAD (2020c) uvádí, že počet nelegálních migrantů je těžko stanovitelný a existuje jen málo odhadů na jejich počet. Adamcová a kol. (2009) popisují nelegální migraci jako pohyb lidí, kteří nemají povolení k migraci (tajné přechody, neplatné doklady atd.). Tato migrace nemůže být ve statistikách nikdy přesně uvedena vzhledem k obtížnému odhadu počtu nelegálních migrantů.

Velká většina mezinárodních migrantů pobývá v zemích, které nabízejí migrantům a jejich rodinám největší příležitosti. V roce 2020 žilo 65 % mezinárodních migrantů v zemích s vysokými příjmy, 31 % v zemích se středního příjmu a pouze 4 % v zemích s nízkými příjmy. Z geografického hlediska je Evropa domovem největšího počtu migrantů (87 milionů), Severní Amerika hostí druhý největší počet migrantů (59 milionů) následována severní Afrikou a západní Asií. Ve všech ostatních regionech byl počet migrantů mnohem menší. V cílových zemích migranti často zaplňují kritické mezery na trhu práce a vykonávají takové práce, které tamější pracovníci často vykonávat nechtějí. (UNCTAD, 2020c)

UNCTAD (2020c) uvádí, že většina mezinárodních migrantů pochází ze zemí se středním příjmem. V roce 2020 pocházelo 63 % migrantů ze zemí se středními příjmy, 19 % migrantů pocházelo ze zemí s vysokými příjmy a asi 13 % migrantů pocházelo ze zemí s nízkými příjmy. Původ zbývajících 5 % migrantů je neznámý. Lidé žijící v zemích s nízkými příjmy, které jsou často vnitrozemské a čelí vážným strukturálním omezením, mají často omezený přístup k zavedeným migračním sítím a jsou často méně schopni nést finanční náklady spojené s migrací.

Z geografického hlediska pochází největší množství migrantů z Evropy (63 milionů), dále sestupně ze střední a jižní Asie (51 milionů), LA a Karibiku (43 milionů), východní a jihovýchodní Asie (38 milionů), severní Afriky a západní Asie, (38 milionů), subsaharské Afriky (28 milionů) a relativně málo migrantů pochází ze severní Ameriky a Oceánie. Obrázek č. 5 ukazuje saldo mezinárodní migrace dle regionů, které nám udává rozdíl mezi počtem emigrujících a imigrujících osob. (UNCTAD, 2020c)

Obrázek č. 5 – Odhadovaná migrační bilance v regionech, 2015-2020 (v milionech)

Zdroj: vlastní zpracování dle Statista (2021a)

Z obrázku je patrné, že regiony Evropa, severní Amerika a Oceánie jsou regiony s kladným saldem migračních toků, zatímco rozvojové regiony Afrika, Latinská Amerika a Karibik a Asie jsou regiony imigrace (záporné saldo migračních toků).

Výše uvedené neznámá, že RZ mají pouze záporné saldo migračních toků, naopak i mnoho z těchto zemí dosahuje kladného salda. Příliv (imigrace) osob do RZ je často způsoben přílivem pracovních sil nebo uprchlíků ze zaostalejších, často sousedních zemí. To znamená, že obyvatelé RZ s nízkým příjmem budou spíše emigrovat do RZ s vyšším příjmem nežli naopak. RZ se středním příjmem zažívají emigraci spíše kvalifikované pracovní síly. (Adamcová, 2009).

Podle odhadů SB směřuje téměř polovina migrantů z RZ do jiných RZ. SB uvádí: *„Odhadujeme, že téměř polovina migrantů z rozvojových zemí žije v jiných rozvojových zemích. Jinými slovy, migrace jih-jih je téměř stejně velká jako migrace jih-sever. Odhaduje se, že téměř 80 % migrace jih-jih probíhá mezi zeměmi, které sousedí hranicemi, a zdá se, že většina se vyskytuje mezi zeměmi s relativně malými rozdíly v příjmech.“* (World Bank, 2007)

RZ jsou tedy také příjemci migrantů, ale z většinové části jsou posuzovány jako zdrojové země světové migrace. Dopady emigrace z RZ jsou nejčastěji demonstrovány pomocí remitencí, jelikož odliv pracovní síly z těchto zemí je obvykle doprovázen protisměrným proudem finančních toků. Remitence jsou specifickou formou soukromého kapitálu, jsou to úspory emigrantů zasílané zpět do země svého původu za účelem zabezpečení rodiny, která neemigrovala. Tyto příjmy jsou obtížně měřitelné a lze je pouze odhadovat. Remitence jsou významným příjmem RZ, který převyšuje hodnotu oficiální rozvojové pomoci a dosahuje téměř stejných hodnot jako přímé zahraniční investice. Pro mnoho chudých RZ jsou remitence nejdůležitějším finančním tokem vůbec. (Adamcová, 2009).

IOM odhaduje celkový nárůst remitencí v posledních desetiletích, ze 126 miliard USD v roce 2000 na 689 miliard USD v roce 2018. V roce 2018 byly Indie, Čína, Mexiko, Filipíny a Egypt (v sestupném pořadí) zeměmi přijímajícími nejvyšší remitence, přičemž celkové příchozí převody přesahovaly 67 miliard USD za každou zemi. Země s vysokými příjmy jsou téměř vždy hlavním zdrojem remitencí. Po celá desetiletí jsou USA trvale nejvýznamnější zemí zasílající remitence s celkovým odlivem 67,96 miliardy USD. V roce 2017 následovaly Spojené arabské emiráty (44,37 miliardy

USD), Saúdská Arábie (36,12 miliardy USD) a Švýcarsko (USD 26,6 miliardy). Pátou nejvyšší zemí zasílající remitence v roce 2017 bylo Německo (s celkovým odlivem 20,29 miliardy USD). Kromě role nejvyššího příjemce je Čína rovněž významným, i když klesajícím, zdrojem remitencí, s 20,29 miliardami USD v roce 2016, až na 16,18 miliardy USD v roce 2017. (International Organization for Migration, 2020)

Vedle remitencí má migrace i další dopady na RZ týkající se především trhu práce. Odchod nekvalifikované pracovní síly způsobuje v zemích s vysokým populačním růstem pozitivní dopad na snížení míry nezaměstnanosti. Na druhou stranu se odchod velkého množství pracovní síly může projevit nedostatkem některých profesí. Problémem je i migrace kvalifikované pracovní síly, kdy dochází k tzv. úniku mozků, kdy země potřebuje tyto kvalifikované pracovníky ke svému vlastnímu rozvoji. (Adamcová, 2009)

2.3.4 Mezinárodní cestovní ruch a rozvojové země

Pohyb osob v rámci turismu byl jako dopad globalizace též nastíněn v kapitole 1.3. Palatková (2014, s. 191) uvádí: „*Skupina rozvojových zemí není rozhodně homogenním celkem, nýbrž směsicí ekonomicky i jinak odlišných celků, což se odráží i v hodnocení zemí z hlediska jejich účasti na mezinárodním turismu a v hodnocení rozvoje turismu v těchto zemích vůbec.*“

Na rozvoj turismu v RZ lze nahlížet ve dvou rovinách, a to za prvé, že růst a rozvoj turismu bývá označován motorem ekonomického růstu a rozvojem daných zemí a za druhé, že růst a rozvoj příjezdového turismu je obtížné realizovat bez určitého stupně infrastruktury, bezpečnosti a politické stability. Zapojení RZ do mezinárodního turismu je úzce spojeno s celkovým růstem a rozvojem dané země a mnohé problémy těchto zemí, které se rozvoje turismu zdánlivě netýkají, ovlivňují jeho rozvoj zcela jednoznačně. Mezi tyto problémy řadíme například letecké spojení, nedostatečnou a neadekvátní infrastrukturu, problém pitné vody, nedostatečné zásobování energií, nedostatečné vzdělání v oblasti turismu, nevyřešenou likvidaci odpadu, nestálou politickou situaci atd. Výše uvedené znaky se liší dle ekonomické vyspělosti dané země. (Palatková, 2014)

Mezinárodní organizace v systému OSN pokládají turismus za odvětví, které by mohlo přispět k potlačení chudoby v RZ a realizují mnoho projektů na jeho podporu. Projekty

jsou často zaměřené na udržitelný turismus na místní či regionální úrovni. (Palatková, 2014)

Podle Iwersen-Sioltsidis a Iwersen (1996) tento pohled a podobné názory vycházejí ze skutečnosti, že cestovní ruch není jen předním světovým sektorem služeb, ale je také považován za významný zdroj cizí měny. Není proto divu, že téměř všechny světové ekonomiky mají účastí na globálním trhu cestovního ruchu naděje na značné makroekonomické výhody. Na druhou stranu fakt, že se země významně podílí globálním cestovním ruchem, nemusí znamenat, že to bude přínosem pro ekonomiku jako celek. Ekonomické náklady a přínosy je třeba u každého prověřit a zvážit.

Vliv cestovního ruchu na HDP

Přímý příspěvek cestovního ruchu k HDP odráží celkové vnitřní výdaje v konkrétní zemi na cestování a cestovní ruch. Tento příspěvek je uskutečňován rezidenty i nerezidenty při provádění aktivit cestovního ruchu. Čím vyšší je podíl cestovního ruchu na HDP země, tím orientovanější na cestovní ruch daná země je. (Statista, 2021b)

Působivým příkladem toho, jak podstatný může cestovní ruch být pro ekonomiku státu, je bývalá portugalská kolonie, dnes zvláštní správní oblast Číny, Macao, kde v roce 2019 vytvořil přímý průmysl cestovního ruchu více než 50 % hrubého domácího produktu. (Statista, 2021b). Pokud cestovní ruch představuje velmi vysoký podíl na HDP dané země, riziko cyklického trendu určeného ze zahraničí je tím vyšší, čím méně diverzifikovaný je regionální původ jejich zahraničních rekreantů. (Iwersen-Sioltsidis a Iwersen, 1996)

Dalším příkladem může být ostrovní stát Maledívy, kde vytvářel v roce 2019 přímý cestovní ruch 32 % HDP (Statista, 2021b). Dle SB jsou Maledívy silně závislé na cestovním ruchu a toto odvětví zaměstnává i největší podíl maledivské pracovní síly. V souvislosti s pandemií koronaviru zažily Maledívy v prvním čtvrtletí roku 2020 pokles tržeb o 23,4 % v důsledku snížení příjmů související s cestovním ruchem. (World Bank, 2020c)

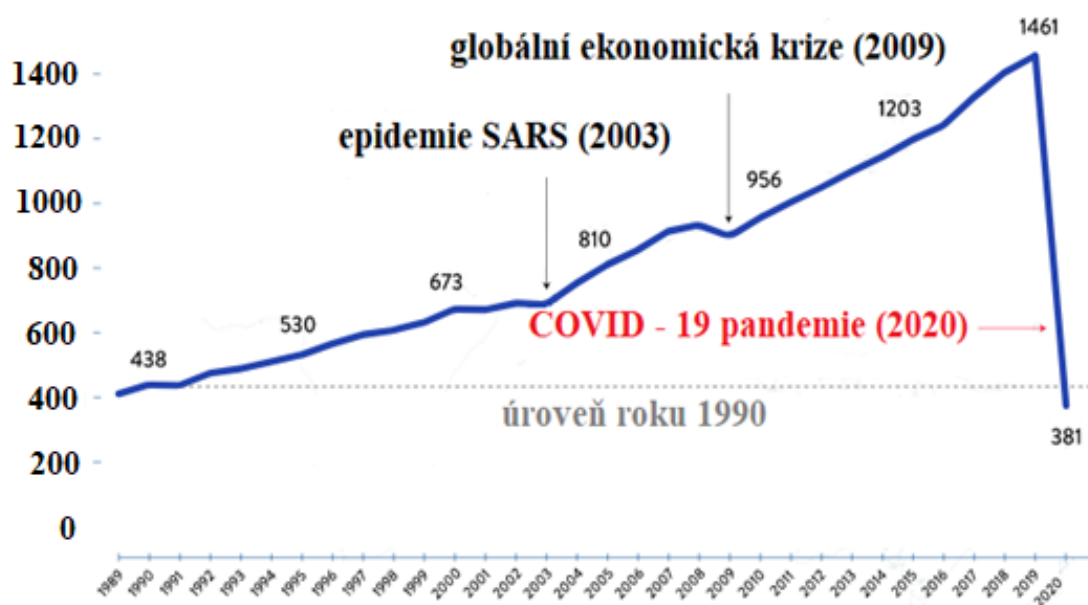
Současná situace na poli světového cestovního ruchu

Dle Světové organizace cestovního ruchu (UNWTO, 2019) mezinárodní cestovní ruch představoval v roce 2018 asi 25 % až 30 % všech světových služeb a zaměstnává přes 100 milionů osob. V roce 2018 byl počet mezinárodních příjezdů v rámci cestovního

ruchu 1,4 miliardy a organizace ve své výroční zprávě pro rok 2018 uvádí: „cestovní ruch zaznamenává v průběhu času pokračující expanzi, a to i přes občasné otřesy, které ukazují sílu a odolnost odvětví.“ Nejrychleji rostoucím regionem v rámci cestovního ruchu byla pro rok 2018 Asie a Pacifik (7 % růst mezinárodních příjezdů).

Vše se změnilo na konci roku 2019 a začátkem roku 2020 v důsledku pandemie, UNWTO (2020) uvádí: „100 % světových destinací zavedlo cestovní omezení a 27 % všech destinací po celém světě udržuje své hranice zcela uzavřené pro mezinárodní cestovní ruch“. Mezinárodní příjezdy turistů se snížily o 74 % a mezinárodní cestovní ruch se ocitl zpět na úrovni jako před 30 lety.

Obrázek č. 6 - Mezinárodní příjezdy 1990-2020 (v milionech)

Zdroj: UNWTO (2020), upraveno autorkou

3 Latinská Amerika

Tato kapitola se věnuje regionu Latinské Ameriky jako celku. Region je v této kapitole charakterizován a je popsán jeho ekonomický vývoj z historického hlediska až po současnost.

3.1 Charakteristika regionu

Latinská Amerika (LA) je oblast zemí amerického kontinentu jižně od USA, jejichž společným znakem je stejná geografická poloha, společná koloniální minulost a téměř pro všechny země i společný jazyk. Sdílená koloniální zkušenost měla zásadní význam pro formování hospodářských a politických osudů nových republik po získání nezávislosti. I přes mnoho společných znaků jsou mezi zeměmi LA značné rozdíly jakožto velikost, počet obyvatel, etnický původ, přírodní zdroje, podnebí anebo úroveň rozvoje. (Blumer-Thomas, 2003)

LA se skládá z dvaceti nezávislých republik: Argentina, Bolívie, Brazílie, Chile, Dominikánská republika, Ekvádor, Guatemala, Haiti, Honduras, Kolumbie, Kostarika, Kuba, Mexiko, Nikaragua, Panama, Paraguay, Peru, Salvador, Uruguay a Venezuela. Španělština je hlavním jazykem v osmnácti republikách, zatímco v Brazílii převládá portugalština a na Haiti francouzština.

Většina latinskoamerických zemí získala nezávislost na svých evropských vládcích ve 20. letech 18. století. Životní úroveň byla nízká, ale ne o moc nižší než v Severní Americe, pravděpodobně na stejné úrovni jako ve velké části střední Evropy a LA očekávala zlepšení situace, jakmile Španělsko a Portugalsko byly zbaveny svých obchodních a jiných monopolů a pravomocí v regionu. Vše, co region potřeboval, byl kapitál a kvalifikovaná pracovní síla k uvolnění přírodních zdrojů v obrovském nevyužitém vnitrozemí LA a neomezený přístup na bohaté trhy západní Evropy. „*Téměř o dvě století později se tento sen nesplnil. Žádnou z dvaceti republik v Latinské Americe nelze klasifikovat jako rozvinutou a některé zůstávají extrémně chudé. Kapsy bohatství lze nalézt ve všech republikách, ale nemohou zakrýt deprivaci a strádání, kterým trpí nejchudší obyvatelé regionu.*“ (Blumer-Thomas, 2003, s. 5) – Zde je nutné poznamenat, že dle SB jsou nyní již tři země LA klasifikovány jako rozvinuté, citát odkazuje na rok 2003, kdy tomu tak nebylo, avšak pointa citátu pro účely této práce zůstává stejná.

Co se týče klasifikace zemí podle organizací (vysvětleno v kapitole 2.2) nachází se LA na půli cesty mezi zeměmi Severní Ameriky a západní Evropy s vysokými příjmy a nejhudšími zeměmi subsaharské Afriky a jižní Asie. Dle MMF (International Monetary Fund, 2020) jsou všechny země LA klasifikovány jako rozvojové ekonomiky. Stejně tak organizace UNCTAD (2020a) řadí všechny země LA do skupiny RZ. Jediná SB (World Bank, 2020a) neřadí všechny země do jedné skupiny, přesto je většina zemí ve skupinách s nízkým až vyšším středním příjmem a pouze Chile, Panama a Uruguay jsou klasifikovány jako země s vysokým příjmem na obyvatele.

3.2 Ekonomický vývoj regionu

Ekonomika LA prošla po příchodu kolonizátorů mnoha změnami, ale vždy se řídila zásadami merkantilismu – důraz je kladen na maximalizaci vývozu. Podle této doktríny byla prosperita národa spojena s akumulací kapitálu a kapitál byl často tvořen drahými kovy. V případě Španělska a Portugalska, kde zlato a stříbro nebylo místně k dispozici ve významném množství, doktrína požadovala akumulaci zlata a stříbra prostřednictvím zahraničního obchodu. Teorie požadovala, aby LA nakupovala veškerý svůj dovoz komodit ze Španělska a Portugalska a aby prodávala své vývozy na stejném trhu. Výsledný viditelný obchodní deficit by pak byl financován převodem zlata a stříbra na Pyrenejský poloostrov. Čím větší je obchodní deficit, tím větší je teoreticky akumulace kovů ve Španělsku a Portugalsku, přičemž limit je dán fyzickou kapacitou dolů na zlato a stříbro v LA. Protože obchod s jinými zeměmi by snížil obchodní deficit s Pyrenejským poloostrovem, doktrína merkantilismu vyžadovala jeho potlačení. Španělsko a Portugalsko proto uvalily na své kolonie obchodní monopol. Politická nezávislost získaná ve 20. letech 18. století dala novým republikám právo změnit mnoho aspektů koloniální ekonomiky. Hlavním kandidátem na změnu byl monopol zahraničního obchodu, který se během koloniálního období ukázal problematický a který připravil Latinskou Ameriku o příležitost prodávat na nejlépe placícím trhu a nakupovat za nejnižší ceny. Země LA pokračovaly po první světové válce v růstu podporovaném exportem. Vnější prostředí však bylo do té doby mnohem méně příznivé. Růst vývozu byl proto mírný a žádné latinskoamerické země nepodařilo uniknout ze závislosti na vývozu primárních produktů. (Blumer-Thomas, 2003).

Druhá světová válka rychle zesílila poptávku po latinskoamerických primárních produktech, což podnítilo výnosy z vývozu, i když se růst v různých částech regionu

lišil. Průměrné výnosy z vývozu z LA vzrostly ve stálých cenách o více než 4 % ročně. (Rock, 1994).

Dalším význačným bodem v historii LA byla měnová krize v 70. letech, následná dlužnická krize a nárůst problémů globální povahy společně s prudkým nárůstem cen ropy. Globální ceny ropy prudce vzrostly v prosinci 1973 a poté znovu v letech 1979 až 1980. Obrovské množství dolarových aktiv bylo převedeno do zemí vyvážejících ropu, které hledaly způsoby, jak investovat své nové bohatství způsobem, který by přinesl pozitivní návratnost. Mezinárodní banky poskytly značné půjčky Latinské Americe. Po několik let v 70. letech platila LA z těchto půjček velmi nízké úroky, protože vysoké míry inflace držely reálné úrokové sazby na nízké úrovni. V 70. letech národy LA, které byli dovozci ropy, zaznamenaly velký příliv zahraničního kapitálu. Dostatečná dostupnost zahraničního financování umožnila těmto zemím odložit přizpůsobení ropnému šoku a co je důležitější, pokračovat v ekonomické strategii předchozích desetiletí. Tato rozvojová strategie však zahrnovala i to, že tyto ekonomiky riskovaly hromadění velkého množství zahraničního dluhu. V 80. letech pak došlo k výraznému zadlužení RZ – v roce 1975 představoval celkový zahraniční dluh těchto zemí 200 miliard USD, v roce 1979 představoval 476 miliard USD a do roku 1982 vzrostl na 752 miliard USD. Nejvíce zadluženým regionem byla právě LA, jejíž zadluženost tvořila cca polovinu celkového zadlužení RZ. O tomto období hovoříme jako o „ztracené dekádě“. Zadluženost LA byla způsobena nárůstem předtím nízkých úrokových sazeb. Růst úrokových sazeb byl způsoben tlakem ze strany politiky centrálního bankovního systému USA, kdy se usilovalo o snížení inflace a zpomalení ekonomiky, což se následně skutečně stalo. (Cihelková, 2009; Fraga, 2004)

Následná 90. léta 20. století byla charakteristická zpomalením nebo poklesem ekonomického růstu ve většině zemí. Recese se ovšem LA vyhnula a ta naopak v tomto období vykazovala růst ekonomiky. V druhé polovině dekády se však situace obrátila, zejména v důsledku Mexické finanční krize, která oblast LA postihla.

Na další finanční krizi v roce 2008, způsobenou prasknutím hypoteční bubliny v USA, reagovala LA již lépe než na přechodí krize, které region zasáhly. Tato změna byla především v důsledku reforem, kterými latinskoamerické země v průběhu 90. let prošly. Tyto reformy přinutily vlády k větší fiskální odpovědnosti, což si v předchozích krizích nemohly mnohé země LA dovolit. (Blanco, 2010)

Ve srovnání s vyspělými zeměmi a ostatními rozvíjejícími se tržními ekonomikami, které nejsou latinskoamerické, vykazují hospodářské cykly LA větší výkyvy a delší cykly. (World Bank, 2021b)

Obrázek č. 7 - Růst HDP na obyvatele (roční%) - Latinská Amerika a Karibik

Zdroj: vlastní zpracování dle World Bank (2021b)

3.3 Vybrané dopady globalizace a jejich vliv na region

Kapitola 3.3 se zaměřuje na vybrané dopady globalizace (mezinárodní obchod, chudobu, migraci a mezinárodní turismus) a popisuje jejich vliv na region LA.

3.3.1 Mezinárodní obchod a Latinská Amerika

Konec 80. a začátek 90. let (období po Mexické finanční krizi) znamenal změnu strategie obchodních politik a rozvojových strategií pro všechny latinskoamerické země. Pro dříve exportně orientovaný latinskoamerický obchod byl v 90. letech 20. století charakteristický dovoz, který rostl tempem vysoce vyšším než vývoz. Objem vývozu se mezi lety 1990-1998 zvýšil v průměru o 8 % ročně, zatímco objem dovozu se zvýšil v průměrně o více než 12 % ročně. (ECLAC, 2009)

Od roku 1990 mezinárodní obchod rostl s občasnými zanedbatelnými výkyvy až do velké recese v letech 2008 a 2009. Odhaduje se, že v roce 2009 poklesl HDP o 1,9 %, čímž byl ukončen cyklus vysokého růstu, který charakterizoval období let 2003-2008. Krize se velmi hluboce podepsala na mezinárodním obchodu a pokles mezinárodního obchodu byl jeden z kanálů, který do regionu finanční krizi přivedl. Regionální vývoz i dovoz během posledního čtvrtletí roku 2008 a prvního čtvrtletí roku 2009 enormně

poklesl. První polovina roku 2009 zaznamenala pokles vývozu o 30 % a dovozu z regionu o 29 %. Tato hodnota poklesu vývozu nebyla v regionu LA zaznamenána od 30. let 20. století a hodnota poklesu dovozu takového rozsahu byla naposledy v regionu zaznamenána při dluhové krizi v 80. letech 20. století. (ECLAC, 2009)

Ke konci roku 2009 zaznamenala ekonomika v regionu oživení a růst nakonec pokračoval až do roku 2017, kdy byl zaznamenán mírný pokles.

Současná situace

ECLAC (2020a) uvádí: „*Obchodní výkonnost regionu je nyní nejhorší od globální finanční krize 2008*“.

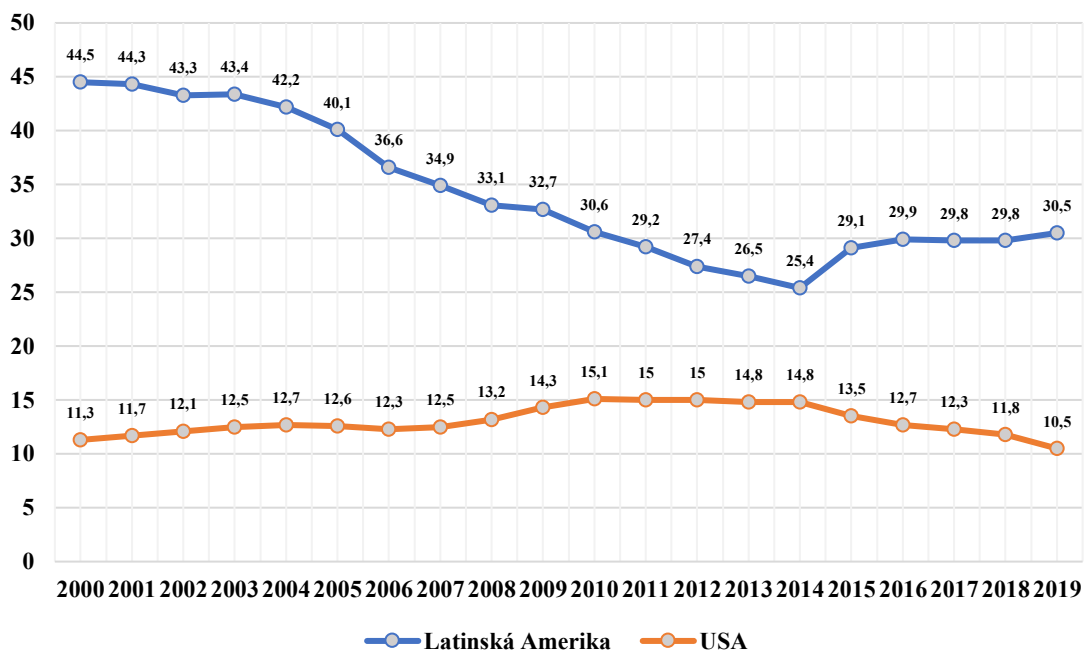
O důsledcích, které globální pandemie ekonomikám přinesla, jsme se již zmínili v předchozích kapitolách a ani latinskoamerický region není výjimkou. Rychlé šíření koronavirové choroby a drastická opatření přijatá vládami celého světa ke snížení rizika nákazy tvrdě zasáhla ekonomiku, a to zejména v první polovině roku 2020. LA byla silně ovlivněna poklesem dovozní poptávky hlavních světových ekonomik, zejména USA. V květnu 2020 činil meziroční pokles dovozu USA z regionu 51 %, což se projevilo zvláště ve velkém poklesu vývozu z Mexika. Naproti tomu čínský dovoz z regionu od března 2020 roste, přičemž průměrná měsíční míra růstu činila 4 %. (ECLAC, 2020a)

Takovéto rapidní změny dovozu a vývozu byly naposledy zaznamenány při poslední finanční krizi v letech 2008-2009. Mezi důsledky nynějšího poklesu řadíme mimo jiné (kromě celosvětové pandemie) i nízké ceny nerostů a kovů a také obchodní napětí mezi USA a Čínou.

3.3.2 Chudoba a Latinská Amerika

Pokroky ve snižování chudoby byly v Latinské Americe v letech 2000 až 2014 pozoruhodné. Hranice chudoby klesla mezi těmito lety z 45 % populace žijících v chudobě v roce 2000 na 25 % v roce 2014.

Obrázek č. 8 - Míra chudoby Latinské Ameriky a USA 2000-2019 (v procentech)

Zdroj: vlastní zpracování dle World Bank (2021c), Statista (2021c)

Obrázek č. 8 znázorňuje klesající tendenci chudoby v regionu od roku 2000 do roku 2014, avšak tyto tendence se koncem roku 2014 změnily. V roce 2014 žilo v regionu 25,3 % obyvatel v chudobě a následně se počet zvýšil v roce 2015 na 29,1 % obyvatel a v roce 2019 se dále míra chudoby zvýšila na 30,5 %. Změna byla způsobena především brazilskou ekonomickou recesí v letech 2014 až 2016. V porovnání s mírou chudoby v USA (obrázek č. 8) je patrné, že globální finanční krize, která započala v roce 2008 míru chudoby v Latinské Americe neovlivnila, na rozdíl od míry chudoby v USA, kdy se míra zvýšila z hodnoty 12,5 % za rok 2007 na 15,1 % pro rok 2010. (ECLAC, 2017)

Nerovnost v příjmech se mezi lety 2002 a 2016 snížila, i když tempo poklesu se v posledních letech zpomalilo. Giniho koeficient (kde 0 představuje žádnou nerovnost a 1 maximální nerovnost) se změnil z 0,538 v roce 2002 na 0,467 v roce 2016. (ECLAC, 2017).

Země LA již dlouho vykazují jedny z nejvíce příjmových nerovností na světě. Pro porovnání, dle OECD (2019) byl giniho koeficient v Evropě v roce 2014 0,3 a v USA v roce 2017 nabýval hodnoty 0,39.

Současná situace

Periferní ekonomiky jsou charakteristické vysokou mírou nerovnosti v distribuci příjmů a bohatství. Nejmarkantnější rozdíly jsou právě v Latinské Americe a nerovnost v rozdělení bohatství má velký vliv na úspěšnost ekonomického rozvoje dané země. (Cihelková, 2009)

ECLAC (2020b) uvádí, že chudoba a extrémní chudoba v Latinské Americe dosáhly v roce 2020 úrovně, která byla zaznamenána naposledy před 12 lety. Celkový počet chudých lidí do konce roku 2020 vzrostl na 32 % (209 milionů), což ovlivnilo o 22 milionů více lidí než v předchozím roce. Z tohoto celkového počtu žilo 78 milionů lidí v extrémní chudobě, což je o 8 milionů více než v roce 2019.

V důsledku pandemie se zhoršil i index nerovnosti společně s mírou nezaměstnanosti. Míra regionální nezaměstnanosti skončila v roce 2020 na 10,7 %, což představuje nárůst o 2,6 % oproti 8,1 % zaznamenanému v roce 2019.

Chudoba je větší ve venkovských oblastech, mezi dětmi a dospívajícími a v populaci s nižší úrovní vzdělání. ECLAC (2020b) uvádí, že nárůst chudoby a extrémní úrovně chudoby by byl ještě větší, kdyby neexistovala opatření prováděná vládami k převodu nouzových příjmů do domácností. Opatření sociální ochrany na řešení krize pokrylo téměř 50% populace, s dodatečnými výdaji ve výši 86 miliard USD na nouzová opatření v období od března do prosince 2020.

ECLAC (2020b) označil region LA za nejhůře zasažený rozvojový region. LA je domovem pouze 8,4 % světové populace, avšak region představuje 27,8 % celosvětového úmrtí na COVID-19.

3.3.3 Migrace a Latinská Amerika

Oblast LA a Karibiku byla nejrychleji rostoucím zdrojem mezinárodních migrantů na světě od roku 1990 do roku 2010. Růst počtu emigrantů z této oblasti se však v posledních letech dramaticky zpomalil – z velké části kvůli zpomalení počtu lidí opouštějících Mexiko. Celosvětová populace emigrantů z latinskoamerických zemí vzrostla mezi lety 2010 a 2017 o 7 %. To je pomalejší než celkové celosvětové tempo růstu migrace 17 % ve stejném období. Ostatní regiony mezitím v tomto období zaznamenaly rychlejší růst než LA, včetně Středního východu a severní Afriky (nárůst o 38 %) a subsaharské Afriky (32 %). I přesto, že procentuální růst emigrace

z latinskoamerických zemí zpomalil, region je stále velkým zdrojem emigrantů. V roce 2017 žilo mimo svou rodnou zemi asi 37 milionů lidí z této oblasti, v roce 2010 to bylo 35 milionů, což představuje téměř 15 % z více než 250 milionů světových migrantů v roce 2017. Nicméně počet migrantů nyní opět narůstá, a to převážně díky venezuelské krizi. (Pewesearch, 2019)

Co se týče konkrétních zemí LA, situace se měnila napříč dekádami, jak znázorňuje tabulka č. 2. V letech 1990 až 2000 hrálo ústřední roli Mexiko a počet Mexičanů žijících mimo jejich rodnou zemi se zvýšil o 114 %, růst pokračoval i v následující dekádě, ale zpomalil na 34 %. V období mezi lety 2000 až 2010 byla nejrozsáhlejší emigrace z Ekvádoru, kdy míra emigrace z regionu vzrostla o 174 %. V období mezi lety 2010 až 2017 vidíme nejvyšší nárůst emigrace z Dominikánské republiky, avšak tabulka č. 2 neobsahuje veškerá data o emigraci z Venezuely v důsledku krize a v době psaní této práce emigrace z Venezuely překonala emigraci z Dominikánské republiky. (Pewesearch, 2019)

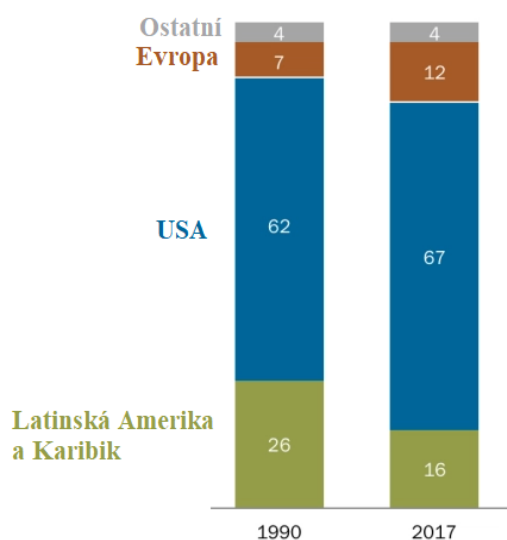
Tabulka č. 2 - Počet osob žijících mimo zemi narození, dle země původu (v tisících)

	1990	2000	nárůst		2000	2010	nárůst		2010	2017	nárůst
Peru	310	690	380	Ekvádor	430	1180	750	Honduras	640	820	180
Honduras	150	330	180	Bolívie	340	780	440	Venezuela	560	720	160
Mexiko	4 360	9 320	4 960	Paraguay	370	750	380	Dominikánská republika	1 270	1 530	260
Ekvádor	210	430	220	Peru	690	1340	650	Guatemala	940	1120	180
Brazílie	500	960	460	Honduras	330	640	310	Kostarika	120	150	30

Zdroj: vlastní zpracování dle Pewesearch (2019)

Dalším důležitým faktorem zůstává cílová destinace latinskoamerických migrantů. Nejvíce žádanou cílovou destinací migrantů z LA jsou Spojené státy a následně druhá nejrozsáhlejší migrace zůstává v rámci LA (obrázek č. 9).

Obrázek č. 9 - Cílová destinace latinskoamerických emigrantů (v procentech)

Zdroj: Pewesearch (2019), upraveno autorkou

Případ Venezuely

Největší migrace v Latinské Americe za poslední roky započala v roce 2014. Hlavní příčinou byla a stále je finanční krize a následná hyperinflace, nestabilní politický systém a nízké ceny ropy, jejichž počátky sahají až do ropné krize v 80. letech. Míra hyperinflace ve Venezuele se od roku 2018 zvýšila z 9 % na 10 milionů % a učinila tak tamější měnu (venezuelský bolívar) téměř bezcennou. (CNBC, 2019)

World Vision (2021) uvádí: „*Venezuela byla kdysi považována za nejbohatší v Latinské Americe, a to díky největším zásobám ropy na světě. Avšak více než deset let klesajících příjmů z ropy a špatné správy věcí veřejných vedlo ke zhroucení národní ekonomiky a vláda nebyla schopna poskytnout odpovídající sociální služby.*“

Výše uvedené vedlo k enormní migraci občanů a odhaduje se, že od roku 2014 opustilo své domovy asi 5 milionů Venezuelanů. Většina Venezuelanů prchá do sousedních zemí. Z 5 milionů lidí, kteří opustili Venezuelu, zůstalo nejméně 4,2 milionu v Latinské Americe a Karibiku. Nejvyšší koncentrace venezuelských migrantů je v Kolumbii, kam se přesídlilo více než 1,8 milionu z nich. Tato krizová situace má velké množství

negativních dopadů, mezi které můžeme zařadit i zhroucení venezuelského zdravotního systému a šíření chorob jako jsou spalničky, záškrta a malárie, které byly již v minulosti téměř vymýceny. Tyto nemoci se nyní v důsledku migrace Venezuelanů šíří i za hranice státu. (World Vision, 2021)

3.3.4 Mezinárodní cestovní ruch a Latinská Amerika

Cestovní ruch je důležitým prvkem národních ekonomik LA. V roce 2018 se cestovní ruch podílel na 8,7 % HDP regionu, 7,8 % veškeré zaměstnanosti a 7,3 % celkového vývozu. Mexiko je v čele cestovního ruchu v Latinské Americe, pokud jde o mezinárodní příjezdy turistů a výdaje na cestovní ruch, přičemž Argentina, Brazílie, Chile a Dominikánská republika jsou pozadu. Celkem 82 % veškerých výdajů na cestovní ruch v regionu je určeno pro volný čas, protože se jedná o region obdařený jedinečnými přírodními zdroji a chráněnými oblastmi, kulturní rozmanitostí, historickými památkami a možnostmi zábavy. Chile a Kolumbie dosáhly v období 2015–2016 a 2016–2017 dvouciferného růstu počtu mezinárodních turistů, což ukazuje na boom, který tento region zažívá. (Camargo a kol., 2020)

Pokud jde o konkurenceschopnost odvětví cestovního ruchu v Latinské Americe bylo v letech 2015 až 2017 druhým globálně nejvíce zlepšeným. Mexiko, Brazílie a Panama byly prvními třemi nejkonkurenceschopnějšími ekonomikami v oblasti cestovního ruchu v Latinské Americe (na dvacátém druhém, dvacátém šestém a třicátém pátém místě po celém světě). Celkově tento region dosáhl vysokých hodnot v oblasti přírodních zdrojů a mezinárodní otevřenosti, ale odhalil nedostatky v podnikatelském prostředí, letecké dopravě a pozemní a přístavní infrastruktuře, bezpečnosti a zabezpečení a udržitelnosti životního prostředí. (Camargo a kol., 2020)

Camargo a kol. (2020) k výše uvedenému dále udávají, že zlepšení bezpečnosti je ve skutečnosti jednou z hlavních výzev, kterým latinskoamerické městské destinace čelí. Poháněné chudobou a válkami proti drogovým kartelům je 42 z padesáti měst s nejvyšší mírou vražd na světě v Latinské Americe, z toho sedmnáct v Brazílii a jedenáct v Mexiku. V roce 2019 vydalo americké ministerstvo zahraničí aktivní cestovní varování pro Venezuelu, Nikaraguu, Mexiko, Ekvádor, Kolumbii, Guatemala, Dominikánskou republiku, Brazílii a Kubu, což může odradit jeden z nejdůležitějších turistických trhů v regionu od cestování. Dalším faktorem ovlivňující turismus v regionu je vzestup střední třídy obyvatelstva. Snížení chudoby umožnilo lidem vidět

dále a mít jiné perspektivy svého vlastního života. Ekonomický růst hraje velkou roli, když hovoříme o růstu odchozího cestovního trhu. To znamená, že vzestup střední třídy pomalu otevírá lidem nové příležitosti, které byly před pár lety nepředstavitelné. (Camargo a kol., 2020)

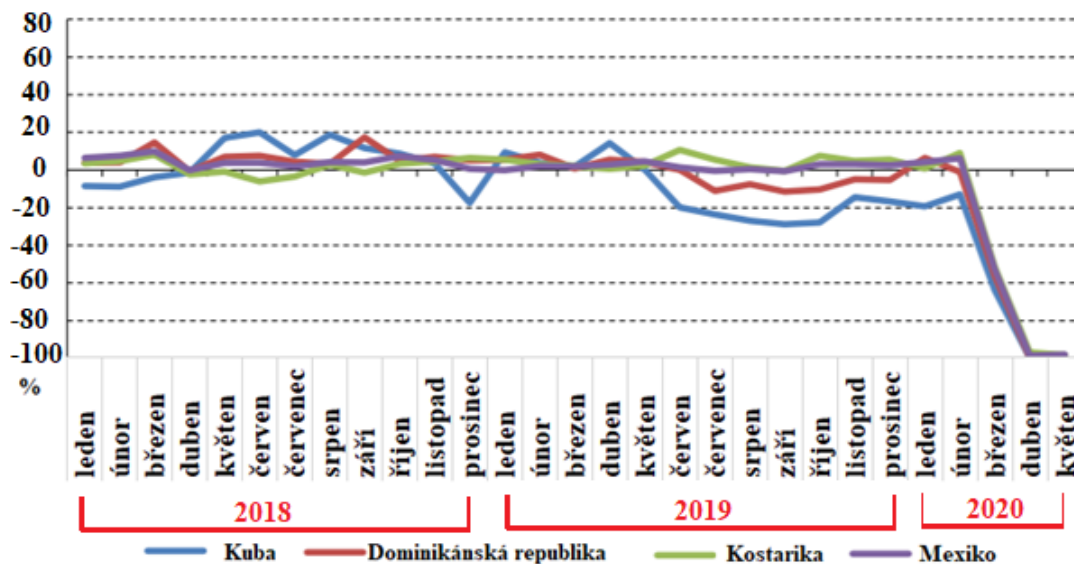
Obecně platí, že latinskoamerický cestovní ruch má tendenci příliš záviset na přírodních zdrojích regionu. Je třeba vyvinout větší úsilí k diverzifikaci dostupného cestovního ruchu s cílem přilákat netradiční segmenty trhu. Je třeba poznamenat, že mezinárodní cestovní ruch v Latinské Americe je velmi závislý na sousedních zemích, Spojených státech a Kanadě. Východní Evropa, Asie a Střední východ zůstávají neprozkoumanými segmenty trhu. Latinskoamerická města však nepřitahují pozornost masových a cestovních médií ve stejné míře jako jejich evropské nebo severoamerické protějšky. Například pouze tři městské destinace, Salvador (Brazílie), Los Cabos (Mexiko) a La Paz (Bolívie), byly zahrnuty do edice „52 míst k návštěvě“ New York Times 2018 a 2019. Města v Latinské Americe jsou moderní, živá, cenově dostupná a plná kultury, což jim umožňuje těžit ze vzniku nových středních vrstev vznikajících v regionu i v zahraničí. Je třeba usilovat o propagaci a vývoj zajímavých produktů cestovního ruchu, které motivují turisty k poznávání mimo plážové destinace a hlavní města zemí. (Camargo a kol., 2020)

Současná situace

Dle ECLAC dosáhl v květnu roku 2021 počet případů koronaviru v regionu LA 24,565 milionů. Nejvíce postižená je Brazílie (12,5 milionů případů) která je zároveň i druhým státem na světě (po USA) v počtu úmrtí. (ECLAC, 2021c)

Rozvíjející se krize COVID-19 způsobila výrazný pokles turistických aktivit na celém světě včetně LA. Mezi lety 2016 a počátkem roku 2020 počet příjezdů turistů rostl o 10 %. Protože však hojný počet zemí v březnu roku 2020 uzavřel své hranice, počet turistů v březnu poklesl o více než 50 % a v dubnu 2020 téměř o 100 %. Latinskoamerický cestovní ruch závisí z poměrné části na návštěvnicích z USA, Kanady a Evropy, kteří byli pandemií vážně zasaženi. Většina přístavů a letišť byla uzavřena, aby se zabránilo vstupu návštěvníků s COVID-19. Výsledkem je, že příjezd turistů klesl téměř na nulu a hotely a letoviska byly svědky masivního rušení. (ECLAC, 2021c)

Obrázek č. 10 - Latinská Amerika a Karibik (vybrané země): rozdíly v měsíčních zahraničních příjezdech turistů, leden 2018–květen 2020 (v procentech)

Zdroj: ECLAC (2021c), upraveno autorkou

Na vzorku zemí LA na výše uvedeném obrázku je patrné, že v posledních dvou letech nezažíval region extrémní výkyvy v příjezdech zahraničních turistů. Situace se ovšem změnila v únoru až březnu roku 2020 což úzce souvisí s prvním potvrzeným případem koronaviru v Latinské Americe, který byl potvrzen 26. února 2020 v Brazílii.

4 Brazílie

Tato kapitola hodnotí vybrané dopady globalizace na konkrétní rozvojovou zemi, a to na Brazílii. Brazílie je největší a nejlidnatější stát LA (rozloha Brazílie zabírá 47 % celkového území kontinentu). Dle absolutní výše HDP představuje Brazílie osmou největší ekonomiku světa (1,84 bilionů USD v roce 2019, podíl na světovém HDP 2,5 %) a čtvrtou největší ekonomiku mezi RZ. (Eurostat, 2020). Brazílie je země s šestou nejpočetnější populací na světě (k roku 2020 má Brazílie 212 milionů obyvatel) a zároveň je Brazílie zemí s pátou největší rozlohou (8,5 milionů km²). Současně je rozmístění obyvatelstva v rámci teritoria nerovnoměrné. V městských aglomeracích, které představují 0,63 % rozlohy státu, žije 84,6 % populace. (Zastupitelský úřad ČR v Brazílii, 2019)

Co se týče zařazení Brazílie do skupiny zemí dle mezinárodních organizací, všechny organizace rozebírané v kapitole 2.2, (MMF, SB a UNCTAD) řadí Brazílii do skupiny RZ.

4.1 Ekonomický vývoj

V období kolonizace Portugalskem se brazilská ekonomika soustředila na výrobu a prodej cukru, neboť Portugalsko mělo v tomto odvětví globální monopol. Během napoleonských válek se Brazílie stala sídlem portugalské královské rodiny, což vedlo k řadě reforem vedoucích k hospodářskému vývoji regionu. Tento hospodářský ale i kulturní vývoj vedl k vyhlášení nezávislosti Brazílie v roce 1822. Dalším ekonomickým milníkem bylo období 30. let 19. století, kdy se Brazílie stala největším světovým producentem kávy, a objem obchodu s USA překonal v roce 1870 hodnotu 30 milionů dolarů. Po druhé světové válce docházelo k podpoře vývozu a modernizaci infrastruktury. V tomto období byl zaveden model importně substituční industrializace, což znamená podpoření výroby produktů, které byly doposud dováženy. Výsledkem této politiky byl silný růst brazilské ekonomiky. Brazilský HDP rostl v tomto období průměrně 7 % ročně, ale stále se zvyšoval státní dluh, jelikož deficity běžného účtu platební bilance Brazílie byly financovány ze snadno dostupných úvěrů (zejména bankami USA). Problémem se tedy v roce 1980 stala inflace, která dosáhla 110 %. Ani Brazílii neminula již výše zmíněná „ztracená dekáda“ (v kapitole 3.2). Ztracená dekáda v 80. letech přinesla zpomalení hospodářského růstu. Inflace dále pokračovala, až

dosáhla v druhé polovině 80. let 1000 % ročně. Brazilská měna byla prudce znehodnocena a vláda se snažila měnovými reformami měnu stabilizovat. Avšak celková zadluženost regionu rostla, a tak stabilizace měny nemohla být dlouhodobě udržitelná. Po sérii nevydařených pokusů o zlepšení situace a korupčních skandálů tamější vlády byla zvolena vláda nová, která přinesla plán „Plano Real“ a byl přijat zákon o vyrovnaném státním rozpočtu, cenám byla vrácena funkce vyrovnávací tržní síly a byla podporována konkurence a liberalizace obchodu. Byla aplikována restriktivní měnová politika a brazilská měna byla pevně navázána na americký dolar s výchozím kurzem 1:1. Od roku 1993 brazilská ekonomika rostla a podařilo se snížit inflaci i státní dluh. Ekonomika rostla až do roku 1998, kdy ruská dluhová krize spustila paniku a nedůvěru mezi zahraničními investory. (Kocourek, 2014)

Tabulka č. 3 - Vybrané makroekonomické ukazatele Brazílie 1992-2000

	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Reálný růst HDP (%)	-0,45	4,84	5,85	4,22	2,15	3,38	0,04	0,25	4,31
Inflace (%)	968,2	2001	2546	72	17,1	7,6	4,2	8,5	6,2
Zahraniční dluh/GDP (%)	39,5	39,3	29,1	20,9	21,7	22,8	28,7	41,7	20,7

Zdroj: vlastní zpracování dle World Bank (2021d) a Ceicdata (2021)

Další krizí, která zasáhla region, byla Argentinská dluhová krize v roce 2001 a jelikož byla Brazílie nejvýznamnějším argentinským obchodním partnerem, odrazila se tato krize ve zpomalení brazilského HDP až na 1,3 % z 4,3 % zaznamenaných v roce 2000. V letech 2003 až 2008 zažívala brazilská ekonomika hospodářský růst v kombinaci s cenovou stabilitou. Další krizí, která zasáhla region Brazílie, byla světová finanční a hospodářská krize v roce 2008, která se projevila zhoršením všech makroekonomických indikátorů. (Kocourek, 2014)

Tabulka č. 4 - Vybrané makroekonomické ukazatele Brazílie 2001-2009

	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Reálný růst HDP (%)	1,31	2,66	1,15	5,71	3,16	3,96	6,09	5,16	-0,33
Inflace (%)	9	10,6	13,7	8	7,2	6,2	5,9	8,3	7,2
Zahraniční dluh/GDP (%)	19,9	19,9	18,9	16,2	13,3	14,1	13,8	15,9	17,4

Zdroj: vlastní zpracování dle World Bank (2021d) a Ceicdata (2021)

Počátkem druhého desetiletí brazilský hospodářský růst začal ztrácet na dynamice, ale politika fiskálních stimulů prostřednictvím vyšších výdajů a snižování daní ve spojení s mírnější měnovou politikou vůči inflaci pokračovala ve stimulaci práce na trhu až do roku 2014. Mezi rokem 2014 a v roce 2016 čelila brazilská ekonomika jedné z nejhorších recesí v historii. Došlo k brazilské ekonomické krizi, která trvala 11 po sobě jdoucích čtvrtletí od druhého čtvrtletí 2014 do posledního čtvrtletí v roce 2016. Ekonomická krize úzce souvisela s politickou a korupční krizí. V roce 2017 nastalo mírné oživení ekonomiky. (Vartanian, 2019)

Tabulka č. 5 - Vybrané makroekonomické ukazatele Brazílie 2011-2018

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Reálný růst HDP (%)	7,53	2,73	0,9	3,005	0,54	-3,54	-3,27	1,32	1,31
Inflace (%)	8,2	7	5,3	6,2	6,3	9,03	8,7	3,4	3,6
Zahraniční dluh/GDP (%)	16,4	16,3	17,4	19,7	22,8	30,09	30,4	26,4	29,1

Zdroj: vlastní zpracování dle World Bank (2021d) a Ceicdata (2021)

Současná ekonomická situace

Pandemie COVID-19 zasáhla Brazílii ve chvíli, kdy se stále zotavovala z recese v letech 2014-2016. Ekonomika se stále ještě plně neoživila a růst HDP od recese nepřesáhl 2 % ročně. V březnu 2021 dosáhla Brazílie svého nejvyššího vrcholu pandemie, což je v kontrastu s ostatními klesajícími světovými trendy. V Brazílii je třetí nejvyšší počet potvrzených případů COVID-19 (13 943 071) a druhý nejvyšší počet úmrtí (373 335). (World Bank, 2021e)

Východiskem ze situace je dle SB očkování. Brazílie usiluje o proočkování populace, i když pomalým tempem. Dosud dostalo svoji první dávku 16,9 milionu lidí (7,9 % populace). Pandemie má značný vliv i na stabilitu brazilské měny. V důsledku vypuknutí pandemie brazilský real prudce oslabil. Brazilský real začal oslabovat již koncem ledna 2020, a to částečně díky vypuknutí COVID-19 v Číně a silným obchodním vazbám mezi oběma zeměmi. V následujících měsících ztratila ve srovnání s koncem roku 2019 přibližně 30 % své hodnoty vůči americkému dolaru. (World Bank, 2021e)

4.2 Vybrané dopady globalizace a jejich vliv na Brazílii

Kapitola 4.2 se zaměřuje na vybrané dopady globalizace (mezinárodní obchod, chudobu, migraci a mezinárodní turismus) a popisuje jejich vliv na vybranou rozvojovou zemi – Brazílii.

4.2.1 Mezinárodní obchod a Brazílie

Brazílie je členem několika sdružení, jejichž cílem je mimo jiné podpora mezinárodního obchodu. Brazílie je zakládajícím členem sdružení Mercosur (*Mercado Commun del Cono Sur* – v překladu Společný trh jihu), které vzniklo v roce 1991 s cílem vybudovat zónu volného obchodu a celní unii a k roku 2021 jsou členy tyto státy: Brazílie, Argentina, Paraguay, Uruguay, Venezuela. Milníkem pro státy Mercosur byla Meziregionální rámcová dohoda o spolupráci mezi Evropským společenstvím (ES) a sdružením Mercosur, která vešla v platnost v roce 1999. Tato dohoda byla považována za základ budoucí zóny volného obchodu mezi Evropskou unií (EU) a Latinskou Amerikou. Dnes je EU největším obchodním partnerem Mercosuru (vývoz EU do zemí Mercosuru činil v roce 2016 41,5 miliardy EUR, vývoz zemí Mercosuru do EU dosáhl v roce 2016 40,6 miliardy EUR. (Euroskop, 2018)

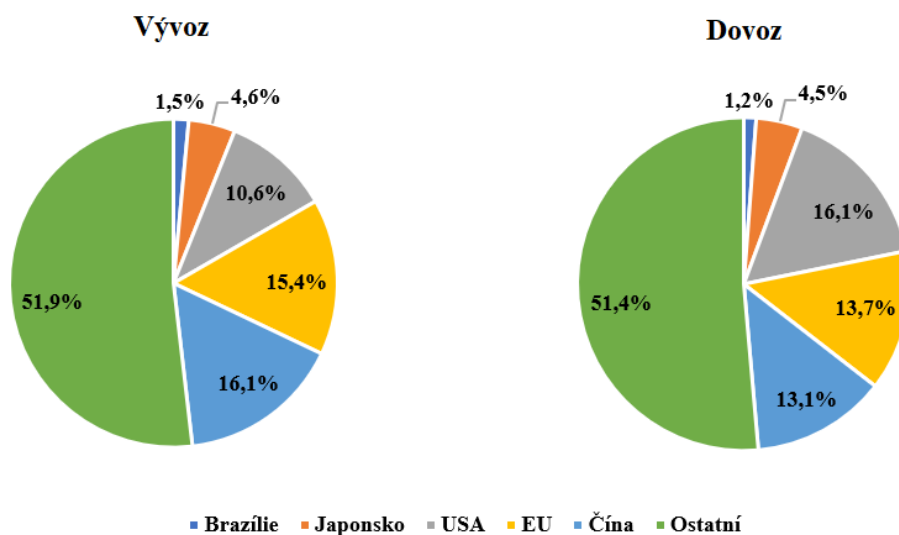
Brazilská federace byla rovněž původním signatářem GATT a v době jejího vzniku se tedy stala členem WTO. Brazílie se v rámci WTO často hájí zájmy RZ. (Kocourek, 2014)

Mimo jiné je Brazílie řazena do skupiny zemí BRICS, což je označení pro uskupení nejperspektivnějších RZ – Brazílie, Ruska, Indie, Číny a Jihoafrické republiky. Predikuje se, že postavení zemí skupiny BRICS ve světové ekonomice se do roku 2050 zvýší natolik, že tyto země překonají svou ekonomickou vahou dosavadní členy skupiny G-7. Od roku 2011 byly země BRICS považovány za nejrychleji se rozvíjející se ekonomiky a tyto země dohromady představují přibližně 42 % světové populace, 23 % světového HDP, 30 % území a 18 % celosvětového obchodu. Pro porovnání, dle Statistického úřadu Evropské unie (2017) celkový podíl zemí EU na světovém HDP byl za rok 2017 16 %.

HDP Brazílie patří mezi 25 největších vývozců a dovozců na světě a země má obrovský ekonomický potenciál. Nejdůležitějším obchodním partnerem Brazílie je na straně dovozu i vývozu Čína a EU je jako celek druhým největším brazilským partnerem.

Dalšími důležitými obchodními partnery země jsou USA, Nizozemsko, Německo a země sdružené v organizaci Mercosul a BRICS. (Zastupitelský úřad ČR v Brazílii, 2019)

Obrázek č. 11 - Podíl Brazílie na celosvětovém vývozu a dovozu zboží (v procentech)

Zdroj: vlastní zpracování dle Eurostat (2021)

Obrázek č. 11 zobrazuje pozici Brazílie mezi největšími obchodníky se zbožím na světě v roce 2019. Čtyři největší vývozců i dovozců za rok 2019 jsou Čína, EU, USA a Japonsko. Brazílie s objemem vývozu 201 miliard EUR (1,5 %) byla 21. největším vývozcem na světě a také 21. největším dovozcem na světě s objemem dovozu 165 miliard EUR (1,2 %).

Od brazilské hospodářské krize je ekonomika významným tématem politických rozhovorů, zejména pokud jde o globalizaci a způsoby, jak může liberalizace obchodu ovlivnit ekonomický růst. Přestože je Brazílie největší ekonomikou v Latinské Americe, je stále relativně uzavřená ve srovnání s jinými velkými ekonomikami, s nízkou penetrací obchodu a nízkým počtem vývozců v poměru k počtu obyvatel – absolutní počet vývozců je zhruba stejný jako v Norsku, zemi s přibližně 5 miliony lidí, ve srovnání s 211 miliony v Brazílii. (Export Entreprises, 2021)

Výše uvedené potvrzuje i Globální report konkurenceschopnosti, který každoročně publikuje Světové ekonomické fórum. Jak již bylo v práci několikrát uvedeno, klíčem k rozvoji země je ekonomický růst, který je podmíněn rozvojem mezinárodního obchodu a posílení konkurenceschopnosti a Brazílie se v roce 2019 ve výše zmíněném

reportu konkurenceschopnosti umístila ze všech 141 zahrnutých zemí na 71. místě. Ačkoliv se jedná o největší ekonomiku LA její umístění v rámci tohoto regionu bylo až na 8. místě. Brazílie byla co se týče konkurenceschopnosti ohodnocena 60,9 body ze 100 možných. Pro porovnání, Chile byla dle tohoto reportu označena za nejvíce konkurenceschopnou ekonomikou LA pro rok 2019 s celkovým počtem bodů 70,5. Nejvíce konkurenceschopnou ekonomikou světa je Singapur – 84,4 bodů a ihned v závěsu USA – 83,7 bodů. (World Economic Forum, 2019)

Současná situace

Brazílie vyvází převážně sójové boby, ropné oleje, železné rudy, kukuřici, cukr a kávu. Jejími hlavními dovozy jsou ropné oleje, díly a příslušenství pro traktory a motorová vozidla, elektrická zařízení pro linkovou telefonii a elektronické integrované obvody. Přestože se brazilskému vývozu ve světle pandemie podařilo zůstat relativně stabilní, klesl objem dovozu, což bylo výsledkem nižší domácí poptávky uprostřed hospodářské krize vyvolané pandemií. (Zastupitelský úřad ČR v Brazílii, 2019)

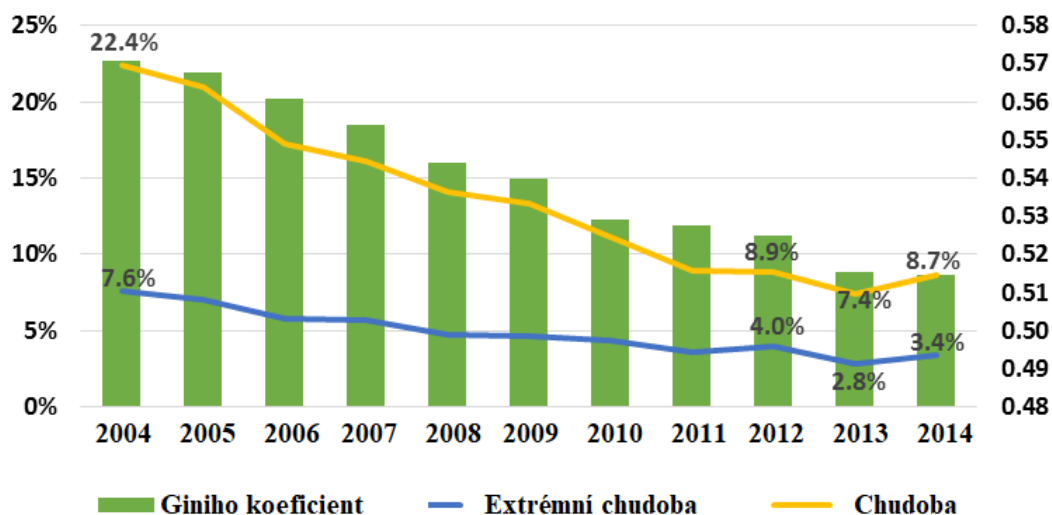
Jak již bylo naznačeno, v posledních letech se ekonomika Brazílie zotavovala a stále zotavuje především z hluboké ekonomické krize, jejíž příčinnou byla mimo jiné 13 let trvající vláda levicové Strany pracujících. V roce 2019 nastoupila nová vláda a mezi její hlavní priority patří uskutečnění reforem, které by měly vést k větší otevřenosti brazilské ekonomiky. (Zastupitelský úřad ČR v Brazílii, 2019)

Vláda dostala svým závazkům a v roce 2019 Brazílie podepsala významné obchodní dohody s EU a zeměmi Evropského sdružení volného obchodu (ESVO), ale implementace dohod a tím i liberalizace obchodu stále nebyla uskutečněna, a to především v důsledku pandemie, která tyto reformy odsunula na vedlejší kolej. (Zastupitelský úřad ČR v Brazílii, 2019)

4.2.2 Chudoba a Brazílie

Od roku 2004 Brazílie zažívala pokles míry chudoby a data ukazují, že procento obyvatel žijících v chudobě (méně než 5,5 USD/den) se snížilo z 22,4 % v roce 2004 na 8,7 % v roce 2014 - obrázek č. 12. (World Bank, 2017)

Obrázek č. 12 - Pokrok v oblasti chudoby a snižování nerovnosti v Brazílii

Zdroj: vlastní zpracování dle World Bank (2017)

Situace se však změnila společně s příchodem Brazílské krize v letech 2014 až 2016. Krize zasáhla nejchudší z obyvatel a v letech 2014 až 2016 upadlo do chudoby více jak 5,6 milionů Brazilců a chudoba vzrostla na 20,1 %. Počet extrémně chudých (méně než 1,9 USD/den) se zvýšil o více než 2,5 milionu a překonal 8 milionů. I přesto, že došlo k oživení ekonomické situace v roce 2017, počet Brazilců žijících v chudobě nadále rostl až do roku 2018, kdy míra chudoby dosáhla 20,2 %. (World Bank 2017)

Extrémní úroveň dosahuje též ekonomická nerovnost, která úzce s chudobou souvisí. Brazílie dosahuje extrémní úroveň nerovnosti, přestože je jednou z největších ekonomik na světě. Výše uvedené potvrzují i data OECD (2021). Dle organizace je nerovnost v Brazílii vyšší než ve většině ekonomik. Giniho koeficient pro Brazílii byl v roce 2017 na úrovni 0,534, což značí vysokou míru nerovnosti. Pro porovnání, průměr vyspělých ekonomik je dle OECD (2021) 0,303 a průměrná hodnota koeficientu RZ je dle též organizace 0,459. Alarmující hodnoty Giniho koeficientu potvrzuje i fakt, že Brazílie je dle tohoto koeficientu ekonomicky nejméně vyrovnanou zemí celého regionu LA.

Nerovnost v Brazílii klesá velmi pomalým tempem a pro porovnání, dle mezinárodní organizace na odstranění chudoby a nespravedlnosti ve světě OXFAM zemi bude trvat 75 let, než dosáhne současné úroveň rovnosti příjmů ve Spojeném království. Ve srovnání se svými sousedy zaostává Brazílie, co se příjmové rovnosti týče za Uruguayí o 35 let a za Argentinou o 30 let. (OXFAM, 2021)

Současná situace

Pokrok ve snižování chudoby je nyní ohrožen globální pandemií. Míra chudoby zatím i přes pandemii dočasně poklesla na 21 % v roce 2020 (z 29 % v roce 2019) a to díky vládním sociálním nouzovým převodům, jejichž cílem bylo finančně poskytnout nouzovou ochranu během krize COVID-19. Tento scénář se již neočekává pro druhou vlnu pandemie, která Brazílii zasáhla ještě silněji, a to především v důsledku Brazílské mutace viru. (OXFAM, 2021)

Dle Světové zdravotnické organizace je Brazílie třetí zemí na světě s nejvyšším počtem potvrzených případů (13 943 071) a druhá v počtu úmrtí (373 335) v důsledku pandemie a v době psaní této práce dosáhl počet nových případů svého vrcholu, a to konkrétně v březnu 2021, kdy za jeden týden přibylo 533 024 nakažených. (World Health Organization, 2021)

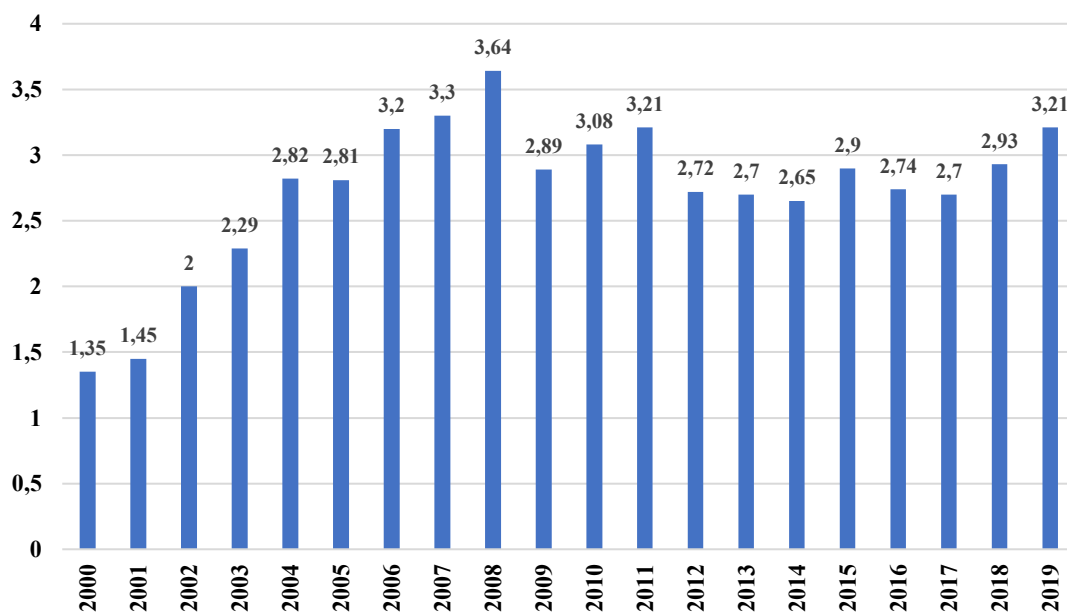
4.2.3 Migrace a Brazílie

Čistá míra migrace, která vyjadřuje rozdíl mezi počtem osob vstupujících do země a opouštějících zemi, je v Brazílii od roku 2000 až do současnosti v mínusových hodnotách, což značí, že Brazílie zaznamenává více emigrantů ze země, než přistěhovalců. Nejvíce brazilských emigrantů putuje do USA a v roce 2016 žilo v USA téměř 410 000 Brazilců, což odpovídá asi 1 % ze 43,7 milionů přistěhovalců ve Spojených státech. Od ostatních latinskoamerických přistěhovalců v USA se Brazilci liší mnohem vyšší úrovní dosaženého vzdělání. Více než 81 % emigrantů do Spojených států dokončilo střední nebo vyšší vzdělání a 39 % má vysokoškolské nebo obdobné technické studium. (OECD, 2009)

Druhým největším cílem brazilských emigrantů je Paraguay, kde tvoří Brazilci a jejich potomci asi 8 % populace. Brazilská migrace do Paraguaye začala v 60. letech. Tito přistěhovalci jsou obvykle vlastníci půdy v příhraničních oblastech Paraguaye. Mužští přistěhovalci pracují nejčastěji v zemědělství a ženy pracují především ve službách a obchodu. Brazilci též emigrují do Japonska a tento migrační proud do Japonska úzce souvisí s dřívějšími toky v opačném směru a zahrnuje převážně potomky těchto bývalých přistěhovalců. Většina je zaměstnána ve zpracovatelském průmyslu. (OECD, 2009)

Emigranti z Brazílie zasílají zpět do své země remitence, tyto odvary představovaly téměř 2,7 miliardy USD za rok 2018. Pro porovnání, největší příjemce remitencí na světě je Indie, která za rok 2018 přijala 78 miliard USD a druhá největší, Čína, přijala v remitencích v roce 2018 67,4 miliard. Z nejnovějších dat vyplývá, že za rok 2019 remitence zasláné do Brazílie stouply na 3,2 miliard USD. (Statista, 2021d)

Obrázek č. 13 - Hodnota obdržených remitencí – Brazílie, 2000–2019 (v miliardách USD)

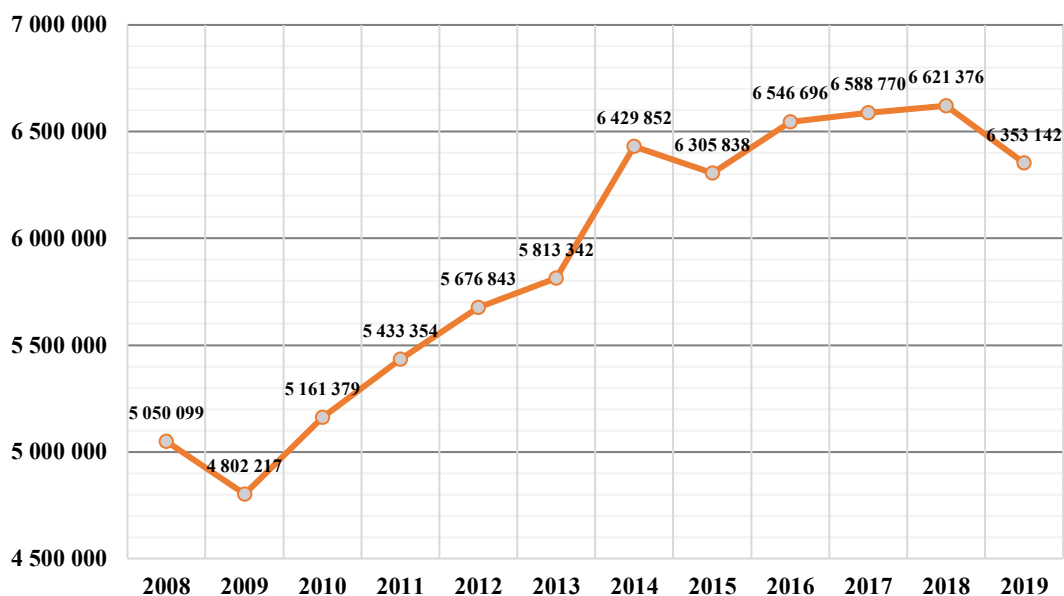
Zdroj: vlastní zpracování dle Statista (2021d)

Co se týče imigrace do Brazílie, v roce 2017 žilo v Brazílii zhruba 736 000 přistěhovalců a z Brazílie bylo odesláno 514 milionů USD v remitencích.

4.2.4 Mezinárodní cestovní ruch a Brazílie

Cestovní ruch je v Brazílii rostoucím odvětvím a země přijímá v posledních letech ročně průměrně více než 6 milionů přichozích turistů. Brazílie je zároveň předním turistickým uzlem LA. Co se týče závislosti země na mezinárodním cestovním ruchu, není země přímo závislá a cestovní ruch v Brazílii představoval za rok 2019 8,1 % HDP. Pro porovnání, nejvíce závislou zemí na cestovním ruchu LA je Uruguay, kde turismus tvoří 17 % HDP za rok 2019. Závislost Brazílie je podobná závislosti USA, kde celkový podíl cestovního ruchu za rok 2019 tvořil 7,8 % HDP. (Statista, 2021e)

Obrázek č. 14 - Roční příjezdy turistů do Brazílie, 2008-2019

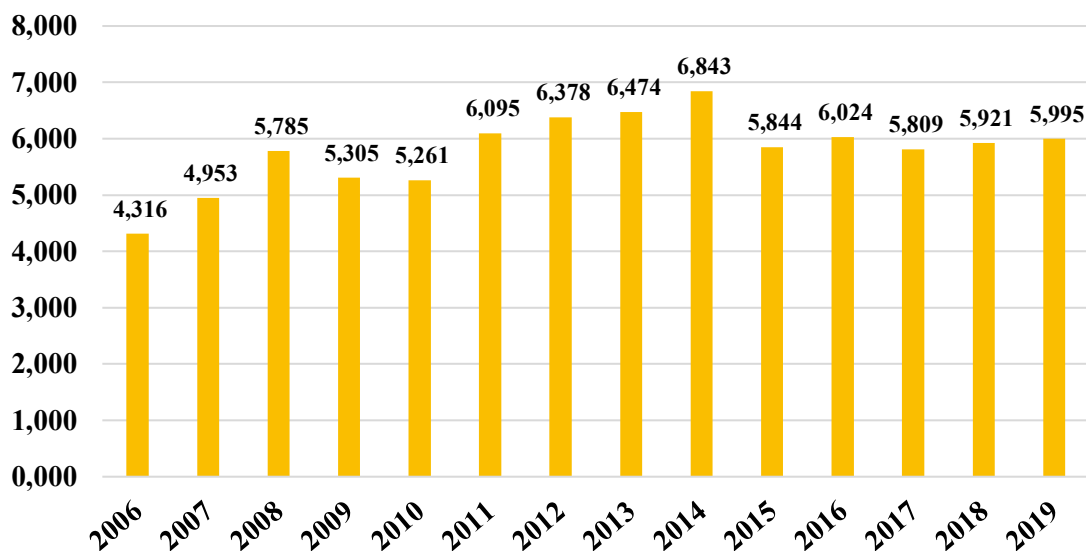

Zdroj: vlastní zpracování dle Ceicdata (2019)

Významným prvkem pro mezinárodní příjezdy do Brazílie jsou události globálního rozsahu, jako je například mistrovství světa ve fotbale, které Brazílie hostila v červnu a červenci roku 2014. Důležitost takovéto události dosvědčují i data o mezinárodních příjezdech, kdy tyto příjezdy stouply v roce 2014 na 6,42 milionů příjezdů z 5,81 milionů zaznamenaných v roce 2013 – obrázek č. 14. (Meurer & Lins, 2017)

Co se týče tržeb z mezinárodního cestovního ruchu, zaznamenala Brazílie v roce 2014 příjem 6,8 miliard USD oproti 6,4 miliardám v roce 2013. Brazílie krátce po výše uvedené události hostila i letní olympijské hry v srpnu roku 2016. V roce 2016 opět klesly mezinárodní příjezdy i příjem z mezinárodního cestovního ruchu, avšak méně, než tomu bylo u mistrovství světa ve fotbale (viz. obrázek č. 14 a 15). (Meurer & Lins, 2017)

Obrázek č. 15 - Příjmy z mezinárodního cestovního ruchu v Brazílii, (aktuální USD, v miliardách)

Zdroj: vlastní zpracování dle World Bank (2021f)

Příjmy od mezinárodních cestujících se zvýšily jak během mistrovství světa, tak i olympijských her, avšak účinek fotbalové akce byl silnější. Ukázalo se, že účinky obou událostí byly rychlé a měly krátkodobý charakter, protože nedošlo k žádné pozitivní změně příjmů po ukončení událostí. Zjištěný nárůst navíc představuje méně, než investice vynaložené na uskutečnění akcí zejména veřejným sektorem. Na druhou stranu, obě sportovní události zvýšily povědomí o regionu a příjezdy mezinárodních turistů do Brazílie již od roku 2014 neklesly pod 6 milionů. (Meurer & Lins, 2017)

Současná situace

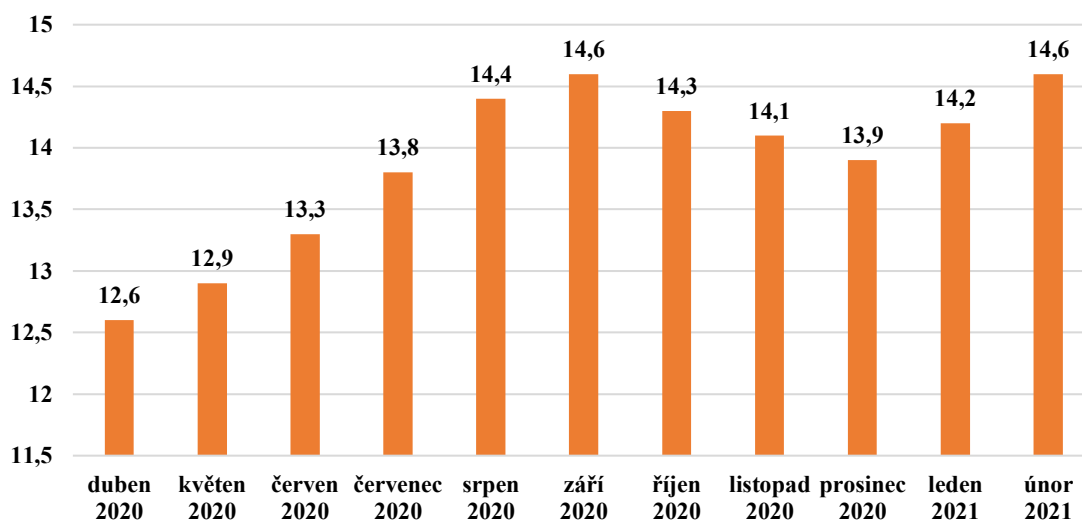
Cestovní ruch byl prvním silně ovlivněným sektorem v důsledku pandemie koronaviru a zároveň se očekává, že dopady pandemie na cestovní ruch budou mít nejdéle trávající následky. Jak již bylo uvedeno, v roce 2019 představoval cestovní ruch 8,1 % brazilského HDP a v důsledku pandemie poklesl v roce 2020 téměř o polovinu. (Ribeiro a kol., 2020).

Odvětví cestovního ruchu má velkou míru neformálnosti, v roce 2015 přibližně 30 % a v roce 2018 až 51 %. Neformální pracovníci mají malé, nebo žádné pracovní jistoty, často pracují bez pracovní smlouvy a jsou zaměstnáni většinou na krátké časové úseky (týdny, měsíce). Neformální pracovníci jsou zranitelnější a jsou ovlivněni intenzitou opatření proti šíření koronaviru. Tato opatření zároveň omezují cestovní ruch.

Naopak ztráty formálních pracovníků jsou zmírňovány opatřeními sociální ochrany, ke kterým nemají neformální pracovníci přístup. (Ribeiro a kol., 2020).

Dle dat Trading Economics (2021) je ztráta pracovních míst v tomto odvětví v Brazílii počítována už od dubna 2020. V letech 2015 až 2019 se míra nezaměstnanosti pohybovala průměrně okolo 12 % bez větších výkyvů. V důsledku pandemie však míra nezaměstnanosti dosáhla až na 14,6 % v září 2020. Poté se míra opět lehce snížila, ale ne na dlouho a v důsledku druhé vlny pandemie se míra nezaměstnanosti opět zvedla na 14,6 % v únoru 2021, jak ukazují nejnovější data – obrázek č. 16.

Obrázek č. 16 - Míra brazilské nezaměstnanosti duben 2020 až únor 2021 (v procentech)

Zdroj: vlastní zpracování dle Trading Economics (2021)

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo charakterizovat a zhodnotit vybrané pozitivní i negativní dopady globalizace na vybranou rozvojovou zemi – Brazílii. K dosažení uvedeného cíle byly stanoveny čtyři dílčí cíle: Prvním dílčím cílem bylo definovat globalizaci a charakterizovat její podstatu. Druhým dílčím cílem bylo charakterizovat a klasifikovat rozvojové země. Třetím dílčím cílem bylo aplikovat teoretické poznatky o globalizaci a rozvojových zemích na konkrétní vybraný region – Latinskou Ameriku. Čtvrtým dílčím cílem bylo charakterizovat konkrétní vybranou zemi – Brazílii a získané teoretické poznatky na tuto zemi aplikovat.

Na splnění prvního dílčího cíle je zaměřená kapitola 1. Na základě poznatků uvedených v kapitole 1 je možné konstatovat, že globalizace je vnímána většinou jako pozitivní jev. Globalizace vede k liberalizaci obchodu, posílení konkurenceschopnosti a společné kooperaci států, díky čemuž pozorujeme dlouhodobý růst světového hospodářství. Zároveň globalizace otevírá sociální nůžky mezi jednotlivými ekonomikami, a i přes stálý ekonomický růst žijeme v době globální nerovnosti a rozsáhlé chudoby. Cesta z chudoby není dlouhodobě udržitelná, pokud nedojde ke spolupráci většiny světových ekonomik, tudíž na řešení globálního problému je potřeba i globální spolupráce.

Na splnění druhého dílčího cíle je zaměřená kapitola 2. Poznatky uvedené v kapitole 2 dokládají, že rozvojové země nejsou homogenní skupinou zemí, jak se z klasifikace zemí dle mezinárodních organizací může zdát, ale každá z nich má rozdílnou minulost, současnost, a pravděpodobně i budoucnost. Tudíž na tyto země nelze pohlížet jako na celek. Na druhou stranu existují i společné znaky těchto zemí jako je například ekonomická zaostalost, koloniální minulost, příjmová nerovnost či vysoká míra migrace. Rozvojové země nemají společné jen negativní znaky, ale jejich společným znakem je i velký potenciál.

Na splnění třetího dílčího cíle je zaměřená kapitola 3. Na základě kapitoly 3 docházíme k závěru, že Latinská Amerika měla po dekolonizaci velký potenciál na to, aby se rovnala vyspělým evropským zemím. Regionu se ovšem nepodařilo poskytnout kvalifikovanou pracovní sílu k uvolnění přírodních zdrojů a nedokázal v dostatečné míře proniknout na bohaté trhy západní Evropy a vyrovnat se tamní konkurenci. Ekonomická nestabilita, časté politické převraty, vysoká míra migrace, nízká účast na

mezinárodním obchodu a politika protekcionismu způsobila pomalý ekonomický růst v porovnání s rozvinutými zeměmi. Region je zároveň náchylný na finanční a jiné ekonomické krize, které mají silné negativní dopady na region a zotavení z těchto krizí trvá déle než u rozvinutých tržních ekonomik.

Těžištěm práce je kapitola 4, která je zaměřená na splnění dílčího cíle 4 a naplnění hlavního cíle práce. Na základě analýzy zdrojů provedené v kapitole 4 lze konstatovat, že Brazílie je 4. největší rozvojovou ekonomikou světa a zároveň 8. největší ekonomikou ve světovém hospodářství, také je 21. největším dovozcem i vývozem na světě. I přes uvedené skutečnosti se Brazílie vyznačuje vysokou mírou nerovnosti a chudoby, odlivem kvalifikované pracovní síly, nízkým stupněm otevřenosti světového obchodu a výkyvy v ekonomických cyklech.

Po prostudování velkého množství domácích i zahraničních zdrojů a vyhodnocení získaných informací dochází práce k závěru, že globalizace přináší více pozitivních nežli negativních faktorů. Svět je nyní propojen více nežli kdy dříve. Vznikají mezinárodní organizace a sdružení států, které mají společný cíl: všeobecný ekonomický růst. Informace jsou přenášeny rychlostí, jako nikdy dříve nebyly, technologie jsou sdíleny napříč zeměmi. Globalizace umožňuje řízenou migraci, mezinárodní cestovní ruch, posiluje konkurenceschopnost a vytváří tlak na kvalitu, což je prospěšné spotřebitele. Stejně tak, jako se díky globalizaci přenáší negativní finanční krize, přenáší se i konjunktura a lze tedy konstatovat, že nejdůležitější pro ekonomický růst dané země je účastnit mezinárodního obchodu a všech výše uvedených globálních aktivit.

Celkovým výsledkem bakalářské práce je zjištění, že globalizace má na Brazílii bezesporu vliv. Brazílie je členem mezinárodních organizací, zapojuje se do mezinárodního cestovního ruchu, účastní se mezinárodního obchodu, hostí významné globální události jako jsou například Olympijské hry, podepisuje významné obchodní dohody s Evropskou unií, je členem Světové obchodní organizace a často zde hájí tak potřebné zájmy rozvojových zemí. Zároveň je na Brazílii vyvíjen tlak v globálním měřítku a brazilská ekonomika není v tuto chvíli schopna vyrovnat se vyspělým ekonomickým velmocím.

Pokud chce Brazílie využít potenciál, který globalizace nabízí, měla by pokračovat ve svém úsilí, více se otevírat obchodu ze zahraničí i v rámci regionu Latinské Ameriky.

Brazílie je převážně zaměřená na vývoz primárních, často zemědělských produktů a hojně dováží drahé technologie. Země by se měla zaměřit na vlastní výzkum a tyto dovážené technologie produkovat sama. Tyto nově vytvořené pracovní pozice by mohly zmírnit odliv mozků a kvalifikované pracovní síly a zároveň posílit konkurenceschopnost, která je klíčovou pro úspěch na globálních trzích. Brazílie by se měla více účastnit mezinárodního obchodu a navyšovat počet vývozců, který je v poměru k počtu obyvatel nízký.

V práci je také zdůrazněn vliv finančních a jiných globálních krizí na region, a z historického hlediska víme, že tyto krize mají na Brazílii velký dopad a ekonomika se následně těžko z těchto krizí vzpamatovává. Důležité je tedy tyto krize předpokládat a provádět kroky ke zmírnění ekonomických dopadů. Takové kroky byly podniknuty při právě probíhající pandemii koronaviru, kdy vláda Brazílie poskytla finanční sociální ochranu nejvíce zasaženým obyvatelům. Tyto kroky byly správné a zabránily tak markantnímu nárůstu chudoby v důsledku pandemie i přes to, že Brazílie je touto globální krizí druhou nejvíce zasaženou ekonomikou světa.

Neposledním důležitým faktorem je postavení Brazílie v mezinárodních organizacích a její zapojení do mezinárodních dohod, kde by se měla Brazílie nadále aktivně podílet a hájit zájmy rozvojových zemí, které bývají často znevýhodňovány oproti rozvinutým tržním ekonomikám.

Seznam použitých zdrojů

- Adamcová, L., Němečková, T. a kolektiv. (2009). *Rozvojová ekonomika*. Praha, Česko: Oeconomica.
- Blanco, L. (2010). *Latin America and the Financial Crisis of 2008: Lessons and Challenges*. Dostupné 2. 4. 2021 z <https://publicpolicy.pepperdine.edu/academics/research/policy-review/2010v3/content/latin-america-and-the-financial-crisis-of-2008.pdf>
- Breinek, P. (2005). *Procesy globalizace ve světové ekonomice*. Politická ekonomie, 53(6), 826-841. Dostupné 29. 1. 2021 z https://polek.vse.cz/artkey/pol-200506-0008_Procesy-globalizace-ve-svetove-ekonomice.php
- Camargo, B. A., Chávez, M. L., & del Carmen Ginocchio, M. (2020). *Tourism in Latin America: An overview and new experiences in city tourism*. In A. M. Morrison and J. A. Coca-Stefaniak (eds), *Routledge Handbook of Tourism Cities* (s. 446-461). Dostupné 11. 4. 2021 z https://www.researchgate.net/publication/344228514_Tourism_in_Latin_America_An_overview_and_new_experiences_in_city_tourism_Tourism_in_Latin_America_An_overview_and_new_experiences_in_city_tourism
- Ceicdata (2019). *Brazil Visitor Arrivals*. Dostupné 21. 4. 2021 z <https://www.ceicdata.com/en/indicator/brazil/visitor-arrivals>
- Ceicdata (2021). *Brazil External Debt: % of GDP*. Dostupné 12. 4. 2021 z <https://www.ceicdata.com/en/indicator/brazil/external-debt--of-nominal-gdp>
- Cihelková, E. a kolektiv. (2009). *Světová ekonomika. Obecné trendy rozvoje*. Praha, Česko: C. H. Beck.
- CNBC (2019). *Venezuela hyperinflation hits 10 million percent. 'Shock therapy' may be only chance to undo the economic damage*. Dostupné 23. 3. 2021 z <https://www.cnbc.com/2019/08/02/venezuela-inflation-at-10-million-percent-its-time-for-shock-therapy.html>
- Dvořák, P. (2008). *Veřejné finance, fiskální nerovnováha a finanční krize*. Praha, Česko: C. H. Beck. Dostupné 3. 3. 2021 z <https://ndk.cz/view/uuid:3465c570-1732-11ea-af21-005056827e52?page=uuid:9333f424-abb8-4d5e-80d5-4183c0e0b225>
- ECLAC (2009). *International trade in Latin America and the Caribbean 2009: crisis and Recovery*. Dostupné 5. 4. 2021 z <https://www.cepal.org/en/publications/3159-international-trade-latina-america-and-caribbean-2009-crisis-and-recovery>
- ECLAC (2017). *Social Panorama of Latin America 2017*. Dostupné 12. 4. 2021 z <https://www.cepal.org/en/pressreleases/poverty-increased-2016-latin-america-and-reached-307-population-percentage-seen>
- ECLAC (2020a). *International Trade Outlook for Latin America and the Caribbean*. Dostupné 5. 4. 2021 z https://repositorio.cepal.org/bitstream/handle/11362/46614/1/S2000804_en.pdf
- ECLAC (2020b). *Social Panorama of Latin America 2020*. Dostupné 12. 4. 2021 z https://www.cepal.org/sites/default/files/presentation/files/ppt_socialpanorama2020_en.pdf

- ECLAC (2021c). *The impact of the COVID-19 pandemic on the tourism sector in Latin America and the Caribbean, and options for a sustainable and resilient recovery*. Dostupné 11. 4. 2021 z https://www.cepal.org/sites/default/files/publication/files/46502/S2000751_en.pdf
- EUROSKOP (2018). *MERCOSUR*. Dostupné 20. 4. 2021 z <https://www.euroskop.cz/9139/sekce/mercosur/>
- EUROSTAT (2020). Newsrelease: 84/2020–19 May 2020. Dostupné 20. 4. 2021 z https://ec.europa.eu/eurostat/documents/portlet_file_entry/2995521/2-19052020-BP-EN.pdf/bb14f7f9-fc26-8aa1-60d4-7c2b509dda8e
- EUROSTAT (2021). *Brazil-EU – international trade in goods statistics*. Dostupné 20. 4. 2021 z https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Brazil-EU_%E2%80%93_international_trade_in_goods_statistics&oldid=370743#Recent_developments.2C_impact_of_COVID-19
- Export Entreprises (2021). *Brazilian Foreign Trade In Figures*. Dostupné 20. 4. 2021 z <https://santandertrade.com/en/portal/analyse-markets/brazil/foreign-trade-in-figures>
- Fraga, A. (2004). *Latin America since the 1990s: Rising from the Sickbed?* Dostupné 2. 4. 2021 z <https://www.jstor.org/stable/pdf/3216892.pdf?refreqid=excelsior%3Aba2cd1e28db3b186b64dfcf3f56c1977>
- Fuchs, Ch. (2010). *Critical Globalization Studies: An Empirical and Theoretical Analysis of the New Imperialism*. Dostupné 24. 1. 2021 z https://www.jstor.org/stable/25681228?seq=3#metadata_info_tab_contents
- International Monetary Fund (2008). *Globalization: A Brief Overview*. Issues Brief. Dostupné 25.1.2021 z <https://www.imf.org/external/np/exr/ib/2008/053008.htm>
- International Monetary Fund (2019). *Growth Slowdown, Precarious Recovery*. World Economic Outlook. Dostupné 8. 3. 2021 z <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2019/03/28/world-economic-outlook-april-2019>
- International Monetary Fund (2020a) *World Economic Outlook Database*. Dostupné 11. 2. 2021 z: <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/weo-database/2020/October/weo-report?a=1&c=110,200,&s=PPPPC,&sy=2019&ey=2019&ssm=0&scsm=1&sc=0&ssd=1&ssc=0&sic=0&sort=country&ds=.&br=1>
- International Monetary Fund (2020b). *World Economic Outlook, April 2020: The Great Lockdown*. Statistical Appendix. Dostupné 10. 2. 2021 z <https://www.imf.org/en/Publications/WEO/Issues/2020/04/14/weo-april-2020>
- International Monetary Fund (2021). *World Economic Outlook Database 2019*. Dostupné 11. 2. 2021 z <https://www.imf.org/external/datamapper/PPPPC@WEO/OEMDC/ADVEC/WEOWORLD?year=2019>
- International Organization for Migration (2020). *World Migration Report 2020*. Dostupné 20. 3. 2021 z <https://publications.iom.int/books/world-migration-report-2020>
- Iwersen-Sioltsidis, S. & Iwersen, A. (1996). *Tourism and developing countries*. Dostupné 21. 3. 2021 z <https://link.springer.com/article/10.1007%2FBF02928611>

- Jeníček, V. (2002). *Globalizace světového hospodářství*. Praha, Česko: C. H. Beck.
- Jeníček, V., & Foltýn, J. (2003). *Globální problémy a světová ekonomika*. Praha, Česko: C. H. Beck.
- Kocourek, A. (2014). Rozvojové země. In H. Kunešová a kol., *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy* (s. 265-306). Praha, Česko: C. H. Beck.
- Kuna, Z. (2004). *Rozvojové země ve světové ekonomice*. Praha, Česko: Credit.
- Kunešová, H., Kocourek, A., Bednářová P., Cihelková, E., & Nový, M. (2014). *Světová ekonomika: nové jevy a perspektivy*. (3. vyd.). Praha, Česko: C. H. Beck.
- Lindert, P., & Williamson, J. (2001). *Globalization and Inequality: A Long History*. Dostupné 28. 1. 2021 z https://www.researchgate.net/publication/2499977_Globalization_and_Inequality_A_Long_History
- Lipovská, H. (2016). Kritika kvazi-ekonomických argumentů o ekonomické migraci. In M. Loužek (Ed.), *Masová migrace*. Praha: Institut Václava Klause.
- Meuer, R., & Lins, H. N. (2017). *The effects of the 2014 World Cup and the 2016 Olympic Games on Brazilian international travel receipts*. In Sage journals, Volume 24 (s. 486–491) Dostupné 21. 4. 2021 z <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/1354816617746261>
- Mezřický, V. (2006). *Povaha globalizace, základní problémy, její pozitiva a negativa*. In J. Dlouhá, J. Dlouhý, & V. Mezřický (Eds.), *Globalizace a globální problémy: sborník textů k celouniverzitnímu kurzu "Globalizace a globální problémy" 2005-2007* (11-24). Praha: Univerzita Karlova.
- Mundell, R., & Harriss, C. (1999). *A reconsideration of the twentieth century*. Dostupné 19. 1. 2021 z <http://www.columbia.edu/~ram15/nobelLecture.html>
- Musílek, P. (2008). Příčiny globální finanční krize a selhání regulace. *Český finanční a účetní časopis*, 2008(4), 6-20. Dostupné 25. 2. 2021 z https://cfuc.vse.cz/artkey/cfu-200804-0002_Priciny-globalni-financni-krize-a-selhani-regulace.php
- Nielsen, L. (2011). Classifications of Countries Based on Their Level of Development: How it is Done and How it Could be Done. *IMF Working Paper*. WP/11/31 Dostupné 8. 3. 2021 z <https://www.imf.org/en/Publications/WP/Issues/2016/12/31/Classifications-of-Countries-Basedon-their-Level-of-Development-How-it-is-Done-and-How-it-24628>
- Nováček, P., & Armand P. C. (2014). *Rozvojová studia: vybrané kapitoly*. Olomouc, Česko: Univerzita Palackého v Olomouci
- OECD (2009). *Latin America in 2010: Migration Policies for Development*. In Policy Brief, November 2009 (s. 217-220). Dostupné 22. 4. 2021 z <https://www.oecd.org/dev/44091346.pdf>
- OECD (2019). *Income Inequality*. Dostupné 15. 4. 2021 z <https://data.oecd.org/inequality/income-inequality.htm>
- OECD (2021). *Economic Policy Reforms 2021: Going For Growth*. Dostupné 12. 4. 2021 z <https://www.oecd.org/economy/growth/Brazil-country-note-going-for-growth-2021.pdf>
- OXFAM (2021). *Brazil extreme Inequality*. Dostupné 20. 4. 2021 z <https://www.oxfam.org/en/brazil-extreme-inequality-numbers>

- Palatková, M. (2014). *Mezinárodní turismus*. Praha, Česko: Grada
- Pewesearch (2019). *Latin America, Caribbean no longer worlds fastest growing source of international migrants*. Dostupné 3. 4. 2021 z <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2019/01/25/latin-america-caribbean-no-longer-worlds-fastest-growing-source-of-international-migrants/>
- Ribeiro, Luiz Carlos & Santos, Gervasio & Cerqueira, Rodrigo & de Souza, Kenia. (2020). *Economic impact of Covid-19 on tourism in Brazil*. Dostupné 22. 4. 2021 z https://www.researchgate.net/publication/341805042_Economic_impact_of_Covid-19_on_tourism_in_Brazil
- Rock, D. (1994). *Latin America in the 1940s. War and Postwar Transitions*. Dostupné 2. 4. 2021 z <https://publishing.cdlib.org/ucpressebooks/view?docId=ft567nb3f6;brand=ucpress>
- Skopeček, J. (2016). Ekonomické aspekty masové migrace. In M. Loužek (Ed.), *Masová migrace*. Praha: Institut Václava Klause.
- Statista (2021a). *Estimated migration balance (immigrants minus emigrants) of different regions between 2015 and 2020*. Dostupné 21. 3. 2021 z <https://www.statista.com/statistics/273000/estimated-migration-balance-by-continent/>
- Statista (2021b). *Countries with the highest share of GDP generated by direct travel and tourism worldwide in 2019*. Dostupné 21. 3. 2021 z <https://www.statista.com/statistics/1100368/countries-highest-gdp-travel-tourism/>
- Statista (2021c). *Poverty rate in the United States from 1990 to 2019*. Dostupné 21. 4. 2021 z <https://www.statista.com/statistics/200463/us-poverty-rate-since-1990/>
- Statista (2021d). *Value of remittances received in Brazil from 2000 to 2019*. Dostupné 22. 4. 2021 z <https://www.statista.com/statistics/439095/value-of-remittances-received-brazil/>
- Statista (2021e). *Travel and tourism as percentage of gross domestic product in continental Latin America in 2019, by country*. Dostupné 19. 4. 2021 z <https://www.statista.com/statistics/1133909/percentage-tourism-contribution-gdp-latin-america-country/>
- Stern, N. (2001). *Foreword* In World Bank Policy Research Report 2002. Dostupné 28. 1. 2021 z <http://documents1.worldbank.org/curated/en/954071468778196576/pdf/multi0page.pdf>
- Tomeš, J., Festa, D., & Novotný, J. (2007). *Konflikt světů a svět konfliktů: střety idejí a zájmů v současném světě*. Praha, Česko: Nakladatelství P3K.
- Trading Economics (2021). *Brazil Unemployment Rate*. Dostupné 22. 4. 2021 z <https://tradingeconomics.com/brazil/unemployment-rate>
- UNCTAD (2020a). *Development status groups and composition*. Dostupné 8. 3. 2021 z https://unctadstat.unctad.org/en/Classifications/DimCountries_DevelopmentStatus_Hierarchy.pdf
- UNCTAD (2020b). *International trade in developing economies*. Dostupné 6. 3. 2021 z https://sdgpulse.unctad.org/trade-developing-economies/#Ref_Unctad2020a

- UNCTAD (2020c). *International Migration 2020*. Dostupné 20. 3. 2021 z <https://www.un.org/en/desa/international-migration-2020-highlights>
- UNWTO (2019). *International Tourism Highlights: 2019 edition*. Dostupné 22. 3. 2021 z <https://www.e-unwto.org/doi/pdf/10.18111/9789284421152>
- UNWTO (2020). *2020: A year in Review – COVID-19 and tourism*. Dostupné 22. 3 z <https://www.unwto.org/covid-19-and-tourism-2020>
- Urbanová M., Ettaleb D., & Klusoňová M. Transnational Corporation as a New Form of Power in the Contemporary Postmodern Society. *The Macrotheme Review*, 3(8). Dostupné 25. 2. 2021 z http://macrotheme.com/yahoo_site_admin/assets/docs/1MR38Mo.26782405.pdf
- Vartanian, P. R. (2019). *The Brazilian Economic Crisis during the Period 2014-2016: Is There Precedence of Internal or External Factors?* In *Journal of International and Global Economic Studies*, 12(1), (s. 66-86). Dostupné 12. 4. 2021 z https://www.researchgate.net/publication/338127705_The_Brazilian_Economic_Crisis_during_the_Period_2014-2016_Is_There_Precedence_of_Internal_or_External_Factors
- World Bank (2002). *Globalization, growth, and poverty*. Dostupné 28. 1. 2021 z <http://documents1.worldbank.org/curated/en/954071468778196576/pdf/multi0page.pdf>
- World Bank (2006). *Global Issues for Global Citizens*. Dostupné 12. 2. 2021 z <http://documents1.worldbank.org/curated/en/390361468319746301/pdf/374520Global0i1OR0OFFICIAL0USE0ONLY.pdf>
- World Bank (2017). *Protecting the “new poor” during Brazil’s economic crisis*. Dostupné 20. 4. 2021 z <https://blogs.worldbank.org/latinamerica/protecting-new-poor-during-brazil-s-economic-crisis>
- World Bank (2019). *World Bank Blogs. Half of the worlds poor live in just 5 countries*. Dostupné 14. 3. 2021 z <https://blogs.worldbank.org/opendata/half-world-s-poor-live-just-5-countries>
- World Bank (2020a). *Understanding Poverty – Overview*. Dostupné 14. 3. 2021 z <https://www.worldbank.org/en/topic/poverty/overview>
- World Bank (2020b). *World Bank Blogs. Updated estimates od the impact of COVID-19 on global poverty*. Dostupné 14. 3. 2021 z <https://blogs.worldbank.org/opendata/updated-estimates-impact-covid-19-global-poverty#>
- World Bank (2020c). *The World Bank In Maldives*. Dostupné 21. 3. 2021 z <https://www.worldbank.org/en/country/maldives/overview>
- World Bank (2021a). *New country Classifications by income level: 2019-2020*. Dostupné 23. 2. 2021 z <https://blogs.worldbank.org/opendata/new-country-classifications-income-level-2019-2020>
- World Bank (2021b). *GDP per capita growth (annual %) - Latin America & Caribbean*. Dostupné 2. 4. 2021 z <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.PCAP.KD.ZG?end=2019&locations=ZJ&start=1970>
- World Bank (2021c). *Poverty rate in Latin America*. Dostupné 28.3. 2021 z <https://www.worldbank.org/en/topic/poverty/lac-equity-lab1/poverty/head-count>

- World Bank (2021d). *GDP growth - Brazil*. Dostupné 24. 4. 2021 z <https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG?locations=BR>
- World Bank (2021e). *The World Bank In Brazil – overview*. Dostupné 24. 4. 2021 z <https://www.worldbank.org/en/country/brazil/overview>
- World Bank (2021f). *International tourism in Brazil, receipts for travel items*. Dostupné 21. 4. 2021 z <https://data.worldbank.org/indicator/ST.INT.TVLR.CD?locations=BR>
- World Economic Forum (2019). *The Global Competitiveness Report 2019*. Dostupné 20. 4. 2021 z http://www3.weforum.org/docs/WEF_TheGlobalCompetitivenessReport2019.pdf
- World Health Organization (2021). *Covid-19 in Brazil*. Dostupné 20. 4. 2021 z <https://covid19.who.int/region/amro/country/br>
- World Trade Organization (2019). *World Trade Statistical Review 2019*. Dostupné 24. 2. 2021 z https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2019_e/wts2019_e.pdf
- World Trade Organization (2021). *The WTO*. Dostupné 25. 2. 2021 z https://www.wto.org/english/thewto_e/thewto_e.htm
- World Vision (2018). *Global poverty: Facts, FAQs, and how to help*. Dostupné 18. 3. 2021 z <https://www.worldvision.org/sponsorship-news-stories/global-poverty-facts#facts>
- World Vision (2021). *Venezuela crisis. Facts, FAQs, and how to help*. Dostupné 2. 4. 2021 z <https://www.worldvision.org/disaster-relief-news-stories/venezuela-crisis-facts#timeline>
- Zastupitelský úřad ČR v Brazílii (2019). Souhrnná teritoriální informace Brazílie. Dostupné 21. 4. 2021 z [http://publiccontent.sinpro.cz/PublicFiles/2020/07/13/Nahled%20STI%20\(PDF\)%20Brazilie%20-%20Souhrnna%20teritorialni%20informace%20-%202021.151724508.pdf](http://publiccontent.sinpro.cz/PublicFiles/2020/07/13/Nahled%20STI%20(PDF)%20Brazilie%20-%20Souhrnna%20teritorialni%20informace%20-%202021.151724508.pdf)
- Zoubek, V. (2004). *Postmoderní problémy lidských práv a globální bezpečnosti*. Plzeň, Česko: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk
- Žídek, L. (2009). *Globalizace a světové hospodářství*. Politická ekonomie, 57(5), 622-643. Dostupné 21. 2. 2021 z https://polek.vse.cz/artkey/pol-200905-0003_Globalizace-a-svetove-hospodarstvi.php

Seznam tabulek

Tabulka č. 1 - Základní typy odvětvové struktury	22
Tabulka č. 2 - Počet osob žijících mimo zemi narození, dle země původu (v tisících) ..	42
Tabulka č. 3 - Vybrané makroekonomické ukazatele Brazílie 1992-2000	48
Tabulka č. 4 - Vybrané makroekonomické ukazatele Brazílie 2001-2009	48
Tabulka č. 5 - Vybrané makroekonomické ukazatele Brazílie 2011-2018	49

Seznam obrázků

Obrázek č. 1 - Rozdělení světa dle ukazatele HDP na obyvatele v roce 2019 (v USD, měřeno v paritě kupní síly)	21
Obrázek č. 2 - Trendy obchodu se zbožím a službami v RZ (miliony USD).....	26
Obrázek č. 3 - Predikce absolutní chudoby v závislosti na pandemii COVID-19 (v milionech).....	28
Obrázek č. 4 – Počet mezinárodních migrantů 1970-2020.....	29
Obrázek č. 5 – Odhadovaná migrační bilance v regionech, 2015-2020 (v milionech) ..	30
Obrázek č. 6 - Mezinárodní příjezdy 1990-2020 (v milionech)	34
Obrázek č. 7 - Růst HDP na obyvatele (roční%) - Latinská Amerika a Karibik.....	38
Obrázek č. 8 - Míra chudoby Latinské Ameriky a USA 2000-2019 (v procentech).....	40
Obrázek č. 9 - Cílová destinace latinskoamerických emigrantů (v procentech)	43
Obrázek č. 10 - Latinská Amerika a Karibik (vybrané země): rozdíly v měsíčních zahraničních příjezdech turistů, leden 2018–květen 2020 (v procentech).....	46
Obrázek č. 11 - Podíl Brazílie na celosvětovém vývozu a dovozu zboží (v procentech)	51
Obrázek č. 12 - Pokrok v oblasti chudoby a snižování nerovnosti v Brazílii.....	53
Obrázek č. 13 - Hodnota obdržených remitencí – Brazílie, 2000–2019 (v miliardách USD)	55
Obrázek č. 14 - Roční příjezdy turistů do Brazílie, 2008-2019	56
Obrázek č. 15 - Příjmy z mezinárodního cestovního ruchu v Brazílii, (aktuální USD, v miliardách).....	57
Obrázek č. 16 - Míra brazilské nezaměstnanosti duben 2020 až únor 2021 (v procentech)	58

Seznam zkratk

ECLAC	Hospodářská komise OSN pro Latinskou Ameriku a Karibik
ES	Evropské společenství
ESVO	Evropské sdružení volného obchodu
EU	Evropská unie
EUROSTAT	Statistický úřad Evropské unie
GATT	Všeobecná dohoda o clech a obchodu
HDP	hrubý domácí produkt
IOM	Mezinárodní organizace pro migraci
LA	Latinská Amerika
MMF	Mezinárodní měnový fond
NATO	Severoatlantická aliance
OECD	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj
OSN	Organizace spojených národů
OXFAM	mezinárodní charitativní organizace zaměřená na odstranění chudoby a nespravedlnosti ve světě
RTE	rozvinutá tržní ekonomika
RZ	rozvojová země
SB	Světová banka
TNC	transnacionální korporace
UNCTAD	konference OSN o obchodu a rozvoji
UNIDO	Organizace OSN pro průmyslový rozvoj
UNWTO	Mezinárodní organizace cestovního ruchu
USA	Spojené státy americké
USD	americký dolar
WEF	Světové ekonomické fórum
WTO	Světová obchodní organizace

Seznam příloh

Příloha A: Rozdělení zemí do skupin dle MMF

Příloha B: Rozdělení zemí do skupin dle SB

Příloha C: Rozdělení zemí do skupin dle UNCTAD

Příloha A: Rozdělení zemí do skupin dle MMF

ROZVINUTÉ EKONOMIKY				
eurozóna				
Belgie	Irsko	Lotyšsko	Nizozemsko	Slovensko
Estonsko	Itálie	Lucembursko	Portugalsko	Slovinsko
Finsko	Kypr	Malta	Rakousko	Španělsko
Francie	Litva	Německo	Řecko	
ostatní vyspělé ekonomiky				
Austrálie	Island	Korea	Portoriko	Švýcarsko
Česká Republika	Israel	Macao	San Marino	Tchajwan
Dánsko	Japonsko	Norsko	Singapur	USA
Hong Kong	Kanada	Nový Zéland	Švédsko	Velká Británie
OSTATNÍ FORMUJÍCÍ SE TRŽNÍ A ROZVOJOVÉ EKONOMIKY				
Společenství nezávislých států				
Arménie	Gruzie	Moldávie	Tádžikistán	Ukrajina
Ázerbajdžán	Kazachstán	Rusko	Turkmenistán	Uzbekistán
Bělorusko	Kyrgyzstán			
rozvojová Asie				
Bangladéš	Indie	Maledivy	Nepál	Thajsko
Bhútán	Indonésie	Marshallovy ostrovy	Palau	Tonga
Brunej	Kambodža	Mikronésie	Papua Nová Guinea	Tuvalu
Čína	Kiribati	Mongolsko	Samoa	Vanuatu
Fiji	Laos	Myanmar	Srí Lanka	Vietnam
Filipíny	Malajsie	Nauru	Šalamounovy ostrovy	Východní Timor
rozvojová Evropa				
Albánie	Černá Hora	Maďarsko	Rumunsko	Turecko
Bosna a Hercegovina	Chorvatsko	Polsko	Severní Makedonie	Srbsko
Bulharsko	Kosovo			
Latinská Amerika a Karibik				
Antigua a Barbuda	Brazílie	Guyana	Mexiko	Sv. Kitts a Nevis
Argentina	Dominika	Haiti	Nikaragua	Sv. Vincent a Grenadiny
Aruba	Dominikánská republika	Honduras	Panama	Trinidad a Tobago
Bahamy	Ekvádor	Chile	Paraguay	Uruguay
Barbados	El Salvador	Jamajka	Peru	Venezuela
Belize	Grenada	Kolumbie	Surinam	
Bolívie	Guatemala	Kostarika	Svatá Lucie	
Střední východ, severní Afrika, Afghánistán a Pákistán				
Afgánistán	Irák	Kuvajt	Omán	Súdán
Alžírsko	Irán	Libanon	Pákistán	Sýrie
Bahrajn	Jemen	Libye	Saudská Arábie	Tunisko
Džibuti	Jordánsko	Maroko	Somálsko	
Egypt	Katar	Mauritánie	Spojené arabské emiráty	
subsaharská Afrika				
Angola	Etiopie	Kapverdy	Mauritius	Seychely
Benin	Gabon	Keňa	Mosambik	Sierra Leone
Botswana	Gambie	Komorské ostrovy	Namibie	Středoafriická republika
Burkina Faso	Ghana	Kongo	Niger	Sv. Tomáš a Princův os.
Burundi	Guinea	Lesotho	Nigérie	Tanzánie
Čad	Guinea Bissau	Libérie	Pobřeží slonoviny	Togo
Kongo, dem. Rep.	Jihoafrická republika	Madagaskar	Rovníková Guinea	Uganda
Eritrea	Jižní Súdán	Malawi	Rwanda	Zambie
Eswatini	Kamerun	Mali	Senegal	Zimbabwe

Zdroj: vlastní zpracování dle MMF (2020b)

Příloha B: Rozdělení zemí do skupin dle SB

ZEMĚ S NÍZKÝM PŘÍJEMEM NA OBYVATELE				
Afgánistán	Etiopie	Korea	Rwanda	Tádžikistán
Burkina Faso	Gambie	Libérie	Sierra Leone	Togo
Burundi	Guinea	Madagaskar	Somálsko	Uganda
Čad	Guinea Bissau	Malawi	Středoafriická republika	Yemen
Kongo, dem. Rep.	Haiti	Mosambik	Súdán	
Eritrea	Jižní Súdán	Niger	Sýrie	
ZEMĚ S NIŽŠÍM STŘEDNÍM PŘÍJEMEM NA OBYVATELE				
Angola	Kongo	Kyrgyzstán	Nikaragua	Východní Timor
Alžírsko	Pobřeží slonoviny	Laos	Nigérie	Tunisko
Bangladéš	Džibuti	Lesotho	Pákistán	Ukrajina
Benin	Egypt	Mauritánie	Papua Nová Guinea	Uzbekistán
Bhutan	El Salvador	Mikronésie	Filipíny	Vanuatu
Bolívie	Eswatini	Moldavsko	Svatý Tomášův a Princův ostrov	Vietnam
Kapverdy	Ghana	Mongolsko	Senegal	Západní břeh a Gaza
Kambodža	Honduras	Maroko	Šalamounovy ostrovy	Zambie
Kamerun	Indie	Myanmar	Srí Lanka	Zimbabwe
Komorské ostrovy	Kiribati	Nepál	Tanzánie	Keňa
ZEMĚ S VYŠŠÍM STŘEDNÍM PŘÍJEMEM NA OBYVATELE				
Albánie	Čína	Írán	Maledivy	Svatá Lucie
Americká Samoa	Dominika	Jamajka	Marshallovy ostrovy	Sv. Vincent a Grenadiny
Argentina	Dominikánská republika	Jižní Afrika	Mexiko	Thajsko
Arménie	Ekvádor	Jordánsko	Namibie	Tonga
Ázerbajdžán	Fidži	Kazachstán	Paraguay	Turecko
Belize	Gabon	Kolumbie	Peru	Turkmenistán
Bělorusko	Grenada	Kosovo	Rovníková Guinea	Tuvalu
Bosna a Hercegovina	Gruzie	Kostarika	Rusko	Venezuela
Botswana	Guatemala	Kuba	Samoa	
Brazílie	Guyana	Libanon	Severní Makedonie	
Bulharsko	Indonésie	Libye	Srbsko	
Černá Hora	Írák	Malajsie	Surinam	
ZEMĚ S VYSOKÝM PŘÍJEMEM NA OBYVATELE				
Austrálie	Francie	Kuwait	Nový Zéland	Singapur
Andorra	Francouzská polynésie	Kypr	Oman	Slovensko
Antigua a Barbuda	Gibraltar	Lichtenštejnsko	ostrov Man	Slovinsko
Aruba	Grónsko	Litva	ostrovy Turks a Caicos	Spojené arabské emiráty
Bahamy	Guam	Lotyšsko	Palau	Svatý Kitts a Nevis
Bahrájn	Hong Kong	Lucembursko	Panama	Svatý Martin
Barbados	Chile	Macao	Panenské ostrovy	Španělsko
Belgie	Chorvatsko	Maďarsko	Polsko	Švédsko
Bermudské ostrovy	Irsko	Malta	Portoriko	Švýcarsko
Britské panenské ostrovy	Island	Mauricius	Portugalsko	Tchajwan
Brunej	Israel	Monako	Rakousko	Trinidad a Tobago
Curaçao	Itálie	Nauru	Rumunsko	Uruguay
Česká Republika	Japonsko	Německo	Řecko	USA
Dánsko	Kajmanské ostrovy	Nizozemsko	San Marino	Velká Británie
Estonsko	Kanada	Normanské os.	Saudská Arábie	
Faerské ostrovy	Katar	Norsko	Severní Mariany	
Finsko	Korea	Nová Kaledonie	Seychely	

Zdroj: vlastní zpracování dle World Bank (2021a).

Příloha C: Rozdělení zemí do skupin dle UNCTAD

ROZVOJOVÉ ZEMĚ				
Afrika				
Alžírsko	Eswatini	Keňa	Mosambik	Súdán
Angola	Etiopie	Kongo	Namibie	Svatá Helena
Benin	Etiopie	Lesotho	Niger	Sv. Tomáš a Princův os.
Botswana	Gabon	Libérie	Nigérie	Tanzánie
Burkina Faso	Gambie	Libye	Pobřeží Slonoviny	Tunisko
Burundi	Ghana	Madagaskar	Rovníková Guinea	Uganda
Cabo Verde	Guinea	Malawi	Rwanda	Zambie
Čad	Guinea Bissau	Mali	Senegal	Západní Sahara
Demokratická republika Kongo		Maroko	Seychely	Zimbabwe
Džibuti	Jižní Afrika	Mauritánie	Sierra Leone	
Egypt	Jižní Súdán	Mauricius	Somálsko	
Eritrea	Kamerun		Středoafriická republika	
Amerika				
Anguilla	Brazílie	Guyana	Montserrat	Sv. Lucie
Antigua a Barbuda	Britské Panenské ostrovy	Haiti	Nikaragua	Sv. Bartoloměj
Argentina	Curacao	Honduras	Nizozemské Antily	Sv. Kryštof a Nevis
Aruba	Dominika	Chile	ostrovy Turks a Cacois	Sv. Martin
Bahamy	Dominikánská republika	Jamaica	Panama	Sv. Vincenc a Grenadiny
Barbados	Ekvádor	Kajmanské ostrovy	Panama	Trinidad a Tobago
Belize	El Salvador	Kolumbie	Paraguay	Uruguay
Bolívie	Falklandy	Kostarika	Peru	Venezuela
Bonaire	Grenada	Kuba	Surinam	
Bouvetův ostrov	Guatemala	Mexiko		
Asie				
Afghánistán	Indie	Katar	Monglosko	Srí Lanka
Bahrajn	Indonésie	Korea	Myanmar	Stát Palestina
Bangladéš	Irák	Kuvajt	Nepál	Syrská Arabská republika
Bhútán	Irán	Laos	Omán	Thajsko
Brunej	Jemen	Libanon	Pákistán	Tchajwan
Darussalam				
Čína	Jižní Korea	Macao	Saudská Arábie	Vietnam
Filipíny	Jordán	Malajsie	Singapur	Východní Timor
Hongkong	Kambodža	Maledivy	Spojené arabské emiráty	
Oceánie				
Americká Samoa	Kiribati	Nová Kaledonie	Severní Mariany	Vanuatu
Cookovy ostrovy	Maršalovy ostrovy	Palau	Solomonovy ostrovy	
Fidži	Mikronésie	Papua-Nová Guinea	Tokelau	
Francouzská Polynésie	Nauru	Pitcairn	Tonga	
Guam	Niue	Samoa	Tuvalu	
TRANSFORMUJÍCÍ SE ZEMĚ				
Albánie	Bosna a Hercegovina	Kazachstán	Severní Makedonie	Ukrajina
Arménie	Černá Hora	Kyrgyzstán	Srbsko	Uzbekistán
Ázerbajdžán	Černá Hora	Moldavsko	Tádžikistán	
Bělorusko	Gruzie	Rusko	Turkmenistán	
ROZVINUTÉ ZEMĚ				
Andorra	Gibraltar	Lichtenštejnsko	Nový Zéland	Spojené království
Austrálie	Holandsko	Litva	Ostrov Norfolk	Svatý stolec
Belgie	Chorvatsko	Lotyšsko	Polsko	Španělsko
Bulharsko	Írsko	Lucembursko	Portugalsko	Švédsko
Česká republika	Island	Maďarsko	Rakousko	Švýcarsko
Dánsko	Israel	Malta	Rumunsko	Vánoční ostrov
Estonsko	Itálie	McDonaldovy ostrovy	Řecko	
Faerské ostrovy	Japonsko	Německo	San Marino	
Finsko	Kokosové ostrovy	Německo	Slovensko	
Francie	Kypr	Norsko	Slovinsko	

Zdroj: vlastní zpracování dle UNCTAD (2020a)

Abstrakt

Cílem bakalářské práce je charakterizovat a zhodnotit vybrané pozitivní i negativní dopady globalizace na vybranou rozvojovou zemi – Brazílii. V první části práce jsou objasněna teoretická východiska, která se vztahují k problematice globalizace a rozvojových zemí. Získané teoretické poznatky jsou poté uplatněny v druhé polovině práce, kde jsou přímo aplikovány na oblast Latinské Ameriky a následně na samotnou Brazílii. Celkovým výsledkem bakalářské práce je zjištění, že globalizace má na Brazílii bezesporu vliv, především pozitivní. Globalizace otevírá nové trhy a vstup Brazílie na tyto trhy je klíčový pro ekonomický růst země. Pro dosažení cíle práce bylo využito velkého množství zahraničních i domácích zdrojů, včetně odborných článků a dat mezinárodních organizací.

Jindrová, T. (2021). *Dopady globalizace na vybranou rozvojovou zemi* (Bakalářská práce). Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta ekonomická, Česko.

Klíčová slova: Brazílie, cestovní ruch, globalizace, chudoba, Latinská Amerika, mezinárodní obchod, migrace, rozvojové země

Abstract

The aim of the bachelor thesis is to characterize and evaluate selected positive and negative impacts of globalization on a selected developing country - Brazil. The first part of the thesis clarifies theoretical background related to the issue of globalization and developing countries. The acquired theoretical knowledge is then applied in the second half of the work, where they are directly applied to the area of Latin America and subsequently to Brazil itself. The overall result of the bachelor's thesis is the finding that globalization undoubtedly has an impact on Brazil, especially a positive one. Globalization is opening up new markets and Brazil's entry into these markets is key to the country's economic growth. To achieve the goal of the work was used a large number of foreign and domestic sources, including professional articles and data from international organizations.

Jindrová, T. (2021). *The impacts of globalization on a selected developing country* (Bachelor Thesis). University of West Bohemia, Faculty of Economics, Czech Republic.

Key words: Brazil, developing countries, globalization, international trade, Latin America, migration, poverty, tourism